

mladika 5-6

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1980 LETO XXIII. - ŠTEV. 5/6

Poština plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Milena Merlak: K prazniku vseh mater	57
Bojan Brezigar: Obračun nekoga dela (intervju)	58
Lado Piščanc: V zelenih daljavah bo žje bodočnosti (XX.)	60
Pod črto: Djilas in Kristus	62
Vladimir Kos: Fizika pomladnega dežja	64
Metka Kacin: Dunajska slaščica	65
Vojka Strgar: Lirika	67
Bruna Pertot: Glava polna modrosti: solata	68
Odšel je zadnji protagonist H. D.: Gostovali so v Belgiji	70
Antena	72
Izgubili smo prijatelja (In memoriam dr. B. Senčar)	72
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Štefan Tonkli)	75

Zunanja oprema: Jasna Merku

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

POIMENOVANJE ŠOLE

Bit sem na poimenovanju šole »1. maj 1945« v Zgoniku. K temu prazniku — ime šole po 1. maju 1945 me prav nič ne moti, ker sem osvoboditev sam doživel in se zanjo tudi boril — bi imel nekaj pripomb glede proslave, ki je bila pripravljena tako, da sem imel vtis, da jo je pripravila tržaška federacija KPI in ne zgoniška občina, saj med občinstvom niso bili samo slovenski otroci, slovenski šolniki, slovenski starši in prijatelji mladine in tudi Italijani iz zgoniške občine (sodelovala je s kratko točko tudi italijanska šola iz Zgonika), ampak tudi italijanski komunisti iz mesta in komunistični aktivisti, ki s poimenovanjem niso imeli zveze. Napovedovanje je bilo strogo dvojezično, kot bi šlo za kako dvojezično šolo. Vtis sem imel, da je italijanska komunistična partija hotela našo prireditev popolnoma izkoristiti v svoje volilne propagandne namene. Zato je nastopil partizanski zbor z dvojezičnim sporedom (za Slovence) med izvajanjem internacionale se je dvignilo tudi troje (beri troje) pesti. Rdeče zastave vsepovsod. Slovenske barve, za katere so padli borci, naštetni na seznamu v brošuri, ki je izšla ob tej priložnosti, so bile le nakazane na značkah, ki so jih delili pri vhodu. Zdelo se mi je, kot da smo se primorski Slovenci borili in krvaveli za rdečo revolucijo in ne za naš narodni preporod. NOB, za katero vse pogosteje nekateri uporabljajo samo še kratice EN O BE, kot bi šlo za besedo brez pomena, pa ni bila rdeča revolucija. Pri nas gotovo ne, ker se za to nismo borili proti fašizmu in nacizmu. Bila je *narodno osvobodilna vojna*. Morda je danes koga tega dejstva sram. Ali pa spremeni vsebino NOB namenoma po današnjih voilnih potrebah. Vsekakor bi

rad na poimenovanjih slovenskih šol na našem krasu videl več slovenskih barv in slovenskega duha, nekoliko več Prešerna, po katerem je nosila slovenska brigada ime, in malo manj Marxa, po katerem mi ni znano, da bi imenovali slovenske brigade med NOB.

(Podpis)

Tudi nam proslava v Zgoniku iz razlogov, ki jih naštevate, ni bila všeč. Bilo je toliko drugih poimenovanj od Trebč in Bazovice do Opčin, ki so bila vsaj slovenska. Tega za poimenovanje zgoniške šole pa ni mogoče povsem trditi. Na oltarju fratelance izginjajo slovenske prireditve in tudi poimenovanja slovenskih šol. Po tej poti bodo čez nekaj desetletij pri nas slovenske — zahvaljujoč se drugemu vaticanskemu koncilu — samo še nekateri sv. maše. Pa bo kdo rekel, da je to propaganda za »farje«. Pa naj bo!

ODGOVOR

Bralcu, ki nas je v prejšnji številki opozoril na pomanjkljivosti kulturnega koledarčka, ki ga objavlja Primorski dnevnik, in drugim, ki jih ta stvar zanima, sporočamo, da nam je urednik P.d. ustno zagotovil, da izpadi naših prireditev niso bili namerni, in da bodo pomanjkljivosti skušali popraviti. Toliko zaradi pravičnosti do stihov, ki seznam sestavljajo. Upajmo, da bo odslej res tako!

Uredništvo

Dalje na 4. strani platnic

SLIKA NA PLATNICI: Časnikar Franc Jeza prejema iz rok inž. Milana Sosiča, predsednika openske Hranilnice, literarno nagrado Vstajenje. Med njima predsednik komisije, ki podeljuje nagrado, prof. Martin Jevnikar.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 700 lir. Celoletna naročnina za Italijo 6.500 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 150 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

MILENA MERLAK

K PRAZNIKU VSEH MATER

Materinski dan praznujemo sredi cvetočega meseca maja, ki je poln novega in prebujenega življenja v naravi, pa tudi prenovljenega človeškega veselja do življenja. Toda ali si moremo predstavljati resnično srečnega otroka pri brezskrbni igri brez budnega pogleda matere, ki nevsiljivo opazuje vsak malčkov gib? Iz vsakdanjega življenja, literature in življenjepisov mnogih zgodovinsko pomembnih oseb je z lahkoto razvidna spodbudna vloga tistih žená, ki so kot požrtvovalne matere svoje najboljše duhovne in telesne moči darovale in jih še darujejo drugim.

Ideja praznika vseh mater se je najprej porodila Američanki Anni Jarvis iz Philadelphije. Z njo je hotela izraziti hvaležnost, ki jo je čutila do svoje matere tudi po njeni smrti. Ideja je naletela na nepričakovano velik odmev, tako da je ameriški predsednik Wilson proglasil 1914. leta 9. maj za uradni materinski praznik. Od leta 1923 pa ga praznujejo vsako drugo nedeljo v maju tudi v Nemčiji, Švici, Avstriji in nekaterih drugih evropskih deželah.

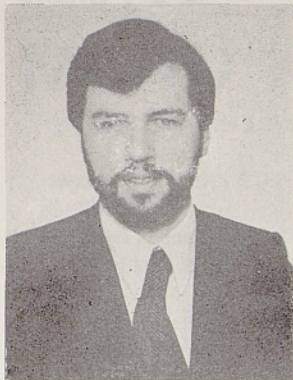
Seveda se je vloga matere v sodobni družini marsikje spremenila. Mati ni več samo doma, temveč mora neredko na delo izven vsakdanjega domačega okolja. Časi, ko je bila za veliko večino žensk edina vloga v družbi, da so bile žene, gospodinje in matere, so več ali manj minili. Vedno bolj se poudarja tudi pomen žene v poklicu in v družbi. Torej ne smemo gledati na materinski dan preveč ozko in idilično, ker to ne bi odgovarjalo dejanskemu položaju današnje matere. Pri upoštevanju vseh omenjenih in po-

dobnih konkretnih dejstev pa ne smemo pozabiti, da so nam dobre matere ravno tako potrebne kot včasih; srečujemo jih vsak dan, n.pr. kako hitijo s svojim otrokom v otroški vrtec ali šolo, preden odidejo na svoje službeno mesto, oziroma, kako se svojim otrokom na ljubo odpovedujejo udobnostim družbe, ki živi v blagostanju, kako jim je zaradi ljubezni do svojih otrok vse to samoumevno. Pri vsem tem ne smemo pozabiti tudi na vse tiste žene z materinsko ljubečim srcem, ki v ločenih zakonih nesebično skrbijo za druge otroke. Nekoč so v pravljicah strašile kot »mačehe« ali »pisane matere«, kar sodobna sociologija utemeljuje s tem, da niso imele nobenih pravic in jih je moževa družina po njegovi smrti lahko vrgla brutalno na cesto.

Kadar poudarjamo pomen matere, dejansko govorimo tudi o važnosti družine. Dobra mati lahko bistveno vpliva na vsakršno družinsko situacijo, toda tudi ona potrebuje pri svojih vsakdanjih naporih solidarnost in podporo ostalih družinskih članov. Vztrajnost, potrpežljivost in zvestoba materinske ljubezni, ki spremlja otroka tudi takrat, ko dvomijo vanj vsi drugi, je res tisti čudež, ki nam je v medsebojnih človeških odnosih najbolj potreben. Zato je materinski dan tudi praznik nesebične človeške ljubezni.

Namesto da premišljujemo, kakšno darilo naj podarimo svoji materi ali stari materi ali kaki drugi osebi, ki nas je z materinsko nesebičnostjo spremljala, ali nas še spremlja skozi življenje, imejmo raje pred očmi, da se najlepše darilo za ta praznik ne dobi v nobeni trgovini, slaščičarni ali cvetličarni, ampak edino v našem srcu.

Obračun dela slovenskega odbornika na tržaški pokrajini

Zelo težko življenje je imel tržaški pokrajinski svet, ki se mu izteka mandatna doba. Novega bomo volili 8. in 9. junija, ko bodo volitve tudi v druge krajevne ustanove. V letih zadnjega mandata se nobena koalicija na pokrajini ni mogla prav razviti in ustaliti in prišlo je do štirih sprememb. Zadnji odbor je zaživel pred poldrugim letom, ko je prišlo do koalicije med KPI, PSI in Slovensko skupnostjo, ki so sicer sestavile še vedno manjšinski odbor, ki pa je edini dokazal življenjsko sposobnost in je z izvirnimi posegi vodil svoje naloge do konca. V tem odboru je imel zahtevno vlogo svetovalec Slovenske skupnosti, agilni časnikar *Bojan Brezigar*, ki je z dinamičnostjo in zavzetostjo znal skrbeti za slovensko problematiko, obenem pa je učinkovito reševal probleme zaupanega mu odborništva za osebje. Mladika je ob zaključku te mandatne dobe sklenila postaviti Bojanu Brezigarju nekaj vprašanj, da bi javnosti osvetlili to delo, tudi zato, ker je sklenil ne kandidirati več za pokrajinski svet.

MLADIKA: Kakšen je v glavnih obrisih obračun te dobe, v kateri ste krili odgovorno mesto v odboru, ki je v poldrugem letu pokazal bistvene premike v odnosu med javno ustanovo in slovensko manjšino. Zanimajo nas prav ti vidiki.

BREZIGAR: Mislim, da je obračun lahko le pozitiven. To velja tudi za premike med javno ustanovo in slovensko manjšino v Italiji, kjer je tržaška pokrajina z novimi prijemi dosegla marsikaj. Na prvo mesto bi postavil preosnovno službo tržaške pokrajine, v kateri je predvideno osebje z znanjem slovenskega jezika na vseh ravneh, tudi na najvišji, to je na ravni funkcionarjev. Pri pokrajinskem odborništvu za šolstvo je predviden poseben urad za slovenske šole, prav tako je pri predsedstvu pokrajine predviden urad za manjšinska vprašanja; obema uradoma bosta načelovala slovenska funkcionarja.

Le bežno bom omenil nekatera druga vprašanja, kot na primer naša potovanja v Rim, predvsem na ministrstvo za šolstvo v zvezi z ustanovitvijo novih šolskih tečajev. Trditi si upam, da je bilo v nekaterih primerih naše posredovanje ne samo učinkovito, ampak celo odločilno.

Ob koncu pa naj še omenim, da smo v pokrajinskem svetu izglasovali spremembo pravilnika, da omogočimo slovenskim svetovalcem, da na sejah pokrajinskega sveta govorijo v slovenščini; to spremembo pa so nadzorni organi razveljavili in proti temu sklepu smo vložili priziv na deželno upravno sodišče.

MLADIKA: Pokrajina je bila torej prva ustanova, ki se je pritožila na deželno upravno sodišče, da bi uveljavila uporabo slovenščine za slovenske svetovalce. Ali mislite, da bo po tej poti zares mogoče priti do večjih pravic in tako odpraviti eno izmed ovir za dosego dejanske enakopravnosti Slovencev?

BREZIGAR: Dvomim, da bomo po tej poti lahko dosegli večje pravice. Prepričan sem namreč, da je v naši družbi in v italijanski pravni ureditvi mogoče doseči večje pravice le po politični poti, to je z globalnim zaščitnim zakonom. Sodni organi bodo, po mojem mnenju, zavlačevali z odločitvijo, vse dokler se ne izreče parlament. Naš priziv na upravno sodišče pa je bil kljub temu pomemben sklep, saj predstavljajo taki ukrepi (in žal jih je vse premalo, saj se niti goriška občina ni pritožila proti razveljavitvi sklepa o rabi slovenščine v rajonskih svetih) velik pritisk na politične oblasti, ki ne morejo tvegati, da bi jih sodstvo z morebitno pozitivno odločitvijo prehitelo.

MLADIKA: Kakšni so bili odnosi v notranjosti koalicije? Ali je kdaj zaškripalo?

BREZIGAR: Včasih je tudi kaj zaškripalo. To pa ni prišlo do izraza, prvič zato, ker so stranke večine premostile težave, drugič pa tu-

di zato, ker je bil naš pokrajinski odbor manjšinski; razpolagali smo s 14 glasovi od skupnih 30, kar pomeni, da smo se morali o vseh pobudah pogovarjati s strankami opozicije, v prvi vrsti s Krščansko demokracijo, in se dogovarjati o sklepih. Zato je bila, pa četudi to navzven ni bilo razvidno, naša uprava izraz soglasja vseh demokratičnih sil, ki so bile zastopane v pokrajinskem svetu. Seveda velja ta trditev še predvsem za tiste sklepe, ki so najpomembnejši in ki bodo v največji meri vplivali na bodočnost življenja tržaške pokrajine.

MLADIKA: Tiskanje aktov manjšinske konference iz leta 1974 je ostalo kot nekrita dediščina nemarnosti prejšnje uprave. Že zato lahko rečemo, da gre tiskanje omenjenih pomembnih dokumentov, za katere se zanima ves svet, nedvomno v korist vseh narodnostnih manjšin. Toda vaše delo ni steklo brez ovir in težav.

BREZIGAR: Ni šlo le za nemarnost prejšnjih uprav, šlo je tudi za popuščanje nekaterim zunanjim političnim pritiskom, v prvi vrsti tistim, ki so prihajali iz Francije preko zunanje-ga ministrstva. Francozom, ki so veliki centralisti, je bila ta konferenca trn v peti in že pred njeno organizacijo je posegel sam predsednik republike, da bi jo preprečil. Zato je tudi tiskanje aktov zaspalo.

Ko smo se pet let kasneje končno dogovorili, da bomo tiskali to dokumentacijo in smo si poskrbeli potrebna sredstva, smo naleteli na vrsto ovir. Povedal bom le eno, najbolj slikovito: na pokrajini je ostalo le kakih 30 odstotkov dokumentacije s konference. Ostalo smo morali iskati in poiskati drugod po Italiji, v Bologni in v Rimu, nekaj izvirnega gradiva smo našli tudi v Trstu (še zlasti nam je pri tem pomagal arhiv Slovenskega raziskovalnega inštituta), nekaj pa celo pri znanem izvedencu za manjšinska vprašanja prof. Veiterju na Dunaju. Sedaj lahko rečem, da razpolaga pokrajina s skoraj popolno dokumentacijo, pa tudi s sredstvi za tiskanje približno 1000 strani, to je prvih štirih knjig. Vse ustrezne sklepe smo sprejeli in delo bo sedaj redno teklo. Opozoriti želim še, da bo prišlo do nadaljnjih zamud, ki pa jih je treba pripisati predvsem dejstvu, da je treba dovršen del dokumentov prevesti iz tujih jezikov v italijanščino.

MLADIKA: Kakšne perspektive pripisujete naši pokrajini, ki ji je usojeno prevzeti nove pristojnosti. Kakšna naj bi bila izvirna vloga slovenskih svetovalcev.

BREZIGAR: Ne upam si trditi, da je pokrajini »usojeno« prevzeti nove pristojnosti. »Uso-

jeno« ji je izgubiti sedanje pristojnosti, o novih pa so zaenkrat le ideje in predlogi, vendar bodo sklepi o tem prišli z običajno italijansko birokratsko počasnostjo. Mislim, da si mora v tej fazi pokrajina priboriti nove pristojnosti. Naloga slovenskih svetovalcev pa naj bo, da si pokrajina pribori čim več pristojnosti, ki zadevajo slovenska vprašanja. Če bomo ta vprašanja reševali sami, na svojih tleh, je večja možnost, da jih bomo tudi rešili.

MLADIKA: Kakšna koalicija se obeta novemu pokrajinskemu svetu spričo dejstva, da ni moč pričakovati ponovnega manjšinskega odbora. Kaj napovedujete?

BREZIGAR: O tem je zelo težko govoriti. Vprašanje je predvsem, kakšni bodo volilni izidi. Če pa bodo v približnih številkah potrjeni volilni izidi lanskih političnih volitev, bi lahko z dobršno mero gotovosti dejal, da ni — ob sedanjih staljših strank — možna nobena koalicija. Za kakršnokoli večino bo namreč potrebno soglasje dveh od treh velikih strank, to je komunistov, demokristjanov in Liste za Trst. Sedaj pa vsi trdijo, da koalicija dveh izmed teh treh ni uresničljiva. Vendar se nočem prenačljiti. Videli smo že marsikaj in vsako presenečenje je mogoče.

MLADIKA: Na volitvah za 8. in 9. junij vas ni na listi kandidatov za pokrajinske volitve: ali je to dokaz nezaupanja za ta organ, ali pa mor-da za zavestno izbiro, ki ima svoj pomen?

BREZIGAR: Ne gre za nobeno nezaupanje ali nobeno umikanje. Prvo, kar želim poudariti je, da sem trdno prepričan, da je v majhni stranki, kot je naša, koristna rotacija; predvsem zato, da se več ljudi, več članov strankinega vodstva seznanijo z upravnim delom, ki je koristno dopolnilo politični angažiranosti v strankinih vodstvenih organih. Na to nujnost sem opozoril vodstvo Slovenske skupnosti že pred dobrim letom in je torej dejstvo, da nisem sprejel večkrat ponujene kandidature, nekaj povsem naravnega in nič presenetljivega. Drugič želim povedati, da ne gre za nikakršen umik, ne iz političnega življenja ne iz dela v stranki. Kot vam je verjetno znano, sem sprejel kandidaturo na listi Slovenske skupnosti za devinsko-nabrežinsko občino, kjer se nameravam odslej tudi konkretno angažirati z delom v sekciji in na terenu. Teh pet let pokrajinske uprave je bilo zame izredno koristna pavza, kar se tiče dela na terenu, vendar pa kljub vsemu pavza, ki mi je onemogočala večji stik z našimi ljudmi in s stvarnostjo devinsko-nabrežinske občine, v kateri sem zrasel in na katero sem čustveno navezan.

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

XX.

DNEVNIK IZ CERKNEGA

1. januarja 1943

Prvi dan leta sem zaključil v razpoloženju, ki je tipično za naš čas. Bil sem globoko potrta zaradi razdvojenosti teh dni. Prisluhneš na levo in ti zagotavljajo in prikazujejo eno, poizveduješ na desni in ti pridigajo povsem drugo. Resnica pa je le ena, kot je le ena morala. Do te jasne resnice bi človek silno rad prišel.

Tako pogostoma se spominjam tega, kar mi je rekel Jože: Ne hodi ne na levo ne na desno, pridigaj pa ljubezen. Sovrašтво rodi sovrašтво in le ljubezen bo rodila ljubezen.

6. januarja 1943

Na dan sv. Štefana mučenca so ležala na pokopališču pred cerkvenim vhodom tri mlada trupla. Strašno so bila razmesarjena, so pravili tisti, ki so jih hodili gledat. Na dan sv. Janeza jih je pokopal grobar sam, brez krste jih je zmetal v skupen grob, brez pesmi zvonov in brez molitve so šli pod zemljo. Čez dva dni sva z g. kaplanom

opravila pogrebne molitve nad svežim grobom mladih življenj.

Po ovinkih sem zvedel, da so nam ponekod očitali brezbriznost, češ da se nismo dovolj in pravočasno pobrigali za dostojen pogreb. Če pa bi padel kakšen belogardist, bi ga gotovo pokopali z vsemi častmi, je rekel nekdo, ki ga ne poznam. In še strahopetec da sem, ker nisem oznanil tudi ure, ko sem oznanil mašo zanje.

Nikoli nisem mogel razumeti ljudi, ki s tako lahko gotovostjo obsojajo vse in vsakega. To je med nami velika napaka in usoden začetek prerekanj in sovrašтва.

17. januarja 1943

In vendar mora biti v fari nekdo, ki seje seme sovrašтва do vere, in so ljudje, ki to seme sprejemajo, kot da bi bilo kleno zrnje. Ali je mogoče, da so ljudje, ki se spotikajo nad vladajočim papežem Pijem XII.?

26. januarja 1943

Zakaj so ljudje tolikokrat žalostni? Zakaj sem tudi jaz pogostoma tak? Ker so ljudje vse preveč postali zastrupljena jedra sovrašтва. Drug mi-

»Mladinski zbor v Cerknem. Mali Šmaren 1943.« V sredini sedijo Ljubo Marc, Mirko Rener in Lado Piščanc.

mo drugega gredo, pa si ne privoščijo odkritega pogleda, ne rečejo si tople besede. Duša jim je ledenica namesto vrt ljubezni.

Mogoče izhaja tudi odtod moja želja po begu iz sveta ... Pa bom moral le ostati v svetu in kot sonce tajati led premnogih src in klicati vanje pomlad.

28. januarja 1943

Že par dni me lomijo kot nekakšni duševni krči. Dve strašni sili se srečujeta v moji duši: sovražstvo in ljubezen. Vse, kar primem, kar čitam, vsak človek, ki ga kjerkoli srečam, mi vpije ali o enem ali o drugem. Od časa do časa me spreleti groza. Pred preteklim... sedanjim... bodočim?

Berem **Brate Karamazove** in sv. evangelij po Mateju. Tolažita me in večata moje muke.

Danes smo pokopali tri mlade vojake, ki jih je v Zakrižu pokosil partizanski mitraljez. Zvečer me je obiskala a. Tudi ona me je mučila.

Čutim se tako samega, osamljenega v svojem hrepenenju po vesoljni Kristovi ljubezni ...

O narod, kako ti bo sijalo sonce, če v tebi ni sonca?

1. februarja 1943

Nekje pri neki gospe so govorili otroci in nedorasla dekleta o mojih pridigah in omenili moje še prav posebno tople besede o velikem pomenu, ki bi ga imela spreobrnitev Rusije, če bi se pravoslavje vrnilo k edinemu in pravemu viru in k zakoniti stavbi Kristusovi — h katoliški Cerkvi. Pa se je gospa pred tistimi občutljivimi in za vse doveznimi mladimi ljudmi razburila in trdila, da je rusko ljudstvo že dovolj verno in da kakšne spreobrnitve sploh ne potrebuje. Res, rusko ljudstvo je zelo varno, toda to je treba pravilno razumeti.

Ne zamerim gospe, ki je govorila o tem vprašanju pod vplivom čustva, hudo pa mi je zelo, da se govori o tem tako nekritično pred rahločutnimi in doveznimi mladimi ljudmi.

2. februarja 1943

In zopet dan čistega sonca. Prišlo je skoraj kar tako, brez priprave, neprisiljeno, nepričakovano. Kljub nekam strahotnemu vremenu — megle so se brez prestanka in težke kot svinčeni ovoji valile čez griče in grape in izpod neba je lilo, celo bliskalo in grmelo je proti večeru — se je zbralo v cerkvi sv. Ane nepričakovano veliko ljudi. Iz bridko utesnjujočega dneva, iz megle in dežja so se prikazali svetli obrazi. Neko nevidno sonce jih je obsevalo. Iz velikega trpljenja so hrepeneli po soncu: zato so bili svetli.

Ko sem bil v cerkvi med svojimi verniki in se čutil kakor pijanega od njih, se mi je zdelo, da smo izven sveta, čeprav smo ga v taki ostri občutljivosti nosili v sebi. Ko smo peli Marijine

hvalnice in sem v tej cerkvi prvič občutil globino ljudskega petja, se mi je zazdelo, da se dvigamo iznad prostor in čas in telesnost in da nosimo skozi ogenj trpljenja v skrivnostnih vrčih vse, kar nam stiska srce in bega razum in pušča našo voljo neodločno.

Pred menoj je v strnjenem četverokotu stalo 27 mladih in krepkih deklet z belim venčkom in z modrim trakom na prsih, z dvojnimi znamenjem

V Cerknem pri družini Bavcon: s kislim mlekom se gostimo (leta 1943)

Marijinih otrok. Nekje preko mej te zemlje smo igrali čudovito božjo igro, Jezus in Marija sta nam podajala bele roke ...

18. februarja 1943

Šel sem previdevat na Cerkljanski vrh. Tako dolga se mi je zdela danes pot in tako naporna. Trudnost je bila močnejša od volje. Bil sem raztresen, misli so mi begale na vse strani. Še nikoli nisem nosil Boga v tako medlem razpoloženju.

Predvideval sem dobrega in mladega družinskega očeta. Mehko me je gledal kot otrok. Taka je večina naših ljudi. Ko jih zlomi bolečina, jih spoznaš v njihovem skrivnostnem dnu.

Ko se spominjam njega, trpečega gospodarja in očeta, ki se mi je razodel v svoji pristni dobroti, ki je izpričal vero in vdanost v Boga našega ljudstva, me je sram moje malodušnosti in omahljivosti: zakaj nosil sem močnega Boga k močnemu človeku.

Ko sem ga deval v sveto olje in sem mu čez dlani napravil znamenje križa, sem se v duhu zdrznil ob bogastvu čustev in spoznanj, ki me je preplavilo. Še nikoli nisem občutil tega. Mazilil sem roko, ki je bila žuljava od dela. Vse življenje se je pripravljala na to maziljenje. Po takšni pripravi ga je bila vredna sprejeti. Tako veliko in bogato se mi je zdelo vse to.

Bil je eden tistih duhovno čistih trenutkov, ki bi jih človek rad podaljšal v neskončnost in jim dal pečat večnosti.

25. februarja 1943

Svoj živ dan nisem videl tako groznega obraza. Bil je obraz žene, matere štirih otrok in petega, ki ga je nosila pod srcem. Z nepopisno grozo sem jo gledal. Mož je po mejah. Pravzaprav se njen obraz ni dal natančno opredeliti, ker ni bil ne ženski ne moški obraz. Poslednja črta vsakdanjosti je bila zginila z njega. Nekakšna večnost groze ga je napravila nečloveškega. Ta groza je prišla nenadoma, a se je pripravljala že dolga leta. Ta obraz je še jokal. Ko se bo izjokal do poslednje solze, bo postal še strašnejši. Okamenel bo v nečlovečnost.

16. marca 1943

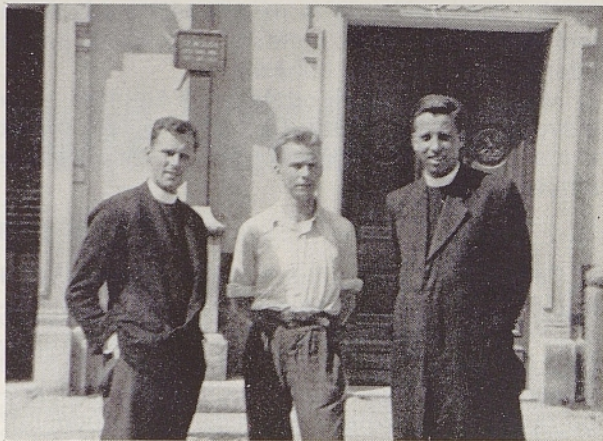
Človek, ki živi v dobrih delih, si gradi Jakobovo lestvico. Po njej zdaj božji angeli nosijo njegova dela pred obličje Najvišjega. Nekoč pa bo njegova duša sama šla po njej v nebesa.

Tiha nedelja
11. aprila 1943

Kako bi ne ljubil sebe-duhovnika, ko pa sem zanj žrtvoval vse?

V krčih boja vidim to formulo svojega življenja v blaženi jasnosti.

O Bog, ki si me ulovil kot uporno divjačino v opojni vihri mojih mladih dni, ne zapusti me v mojem boju, ki sem ga že davno slutil in na katerega sem se — Ti, o Bog, dobro veš — pri-

Lado Piščanc, Viktor Prašnik in Jože Petrič pred cerkvijo v Cerknem

pravljaj z vso velikodušnostjo svoje mlade krvi. Zaradi te moje sveže podarjenosti, s katero sem nekoč stopal pred Tebe, se me usmili sedaj, ko je v moji duši upor neukročene divjačine.

(Prazna stran)

10. novembra 1943

Zelo sem len in moji lenobi ni opravičila. Premalo volje, odločne volje je v meni, zato že dolga leta ne pišem dnevnika. Premalo velikodušnosti in ljubezni do resnice — tudi do tiste, ki zabolijo, ki te ponižajo in osramotijo — je v meni. In tudi preveč bojazni, da bi se pokazal takega, kakršen sem.

Ko bi hotel povzeti tam, kjer sem prenehal, bi ne prišel nikamor.

— pod črto - pod črto —

Srečanje: DJILAS IN KRISTUS

V decembrski številki revije ENCOUNTER (Srečanje), ki jo izdaja univerza v Chicagu, je izšel čez 30 strani dolg intervju publicista Georgea Urbana z Milovanom Djilasom. V njem Milovan Djilas z iskrenostjo, kakršna pri politiku ni običajna, odgovarja na vrsto vprašanj o revoluciji, o hladni vojni, o evrokomunizmu, o pokolih ujetnikov po vojni (v zvezi s tem omenja tudi Edvarda Kocbeka). V intervjuju se dotika tudi vprašanj v zvezi z etiko in religijo. Navajamo kratek odlomek, ki utegne biti za bralca kristjana posebej zanimiv.

URBAN: Pravite, da niste imeli nikakršnega občutka krivde zaradi pobijanja razoroženih Nemcev. A že v noči po pokolu ste imeli čudno

in povsem nekomunistično videnje. »Trdno sem zaspal,« pišete v »Wartime«.

»Nenadoma se mi je v misli prikazal Kristus ... njegova prisotnost mi je bila prijetna, kakor če bi se znašel sredi varne in žareče toplote ... Zaprl sem oči in tam je bil spet Kristus — otipljiv, tako blizu, da bi se ga lahko dotaknil. Začel sem mu govoriti: Če si Ti prišel na svet in si trpel za dobroto in za resnico, moraš videti, da je naša stvar pravična in plemenita ... Nikoli mi ni prišlo na misel, da je to bil čudež ali da se dogajajo čudeži, čeprav je prikazen navdihovala mir in pogum.«

Jaz bi bil zelo presenečen, ko bi izkušen psiholog ne pripisal vašega videnja občutku podzavestne krivde zaradi pokola prejšnjega dne. Jaz bi gotovo sklepal, da ste bili v stanju šoka, ki je

Danes je že peti dan, odkar sem prišel iz aresta in izpred vojaškega sodišča, kamor sem tako nenadoma in nepričakovano treščil. Kako sem prišel med te ljudi in kaj so mi vse očitali in metali na moja ramena, mi zdaj ni toliko mar. V vseh teh rečeh sem in bom ostal otrok in upravičen sem, da se zaradi tega naivnega otroštva blagrujem. Zanima in prevzema pa me to, kar je ta čudna igra prebudila v moji duši, kar mi je dala kot močno popotnico v bodoče dni.

... V eni sami minuti resničnega in čistega vesolja je za vedno pozabljenih sto ur trpljenja. Tako minuto si mi dala Ti. Bila je ena izmed najlepših mojega življenja in mislim, da tudi Tvojega. To je bilo takrat, ko sem se vračal čudno zmučen v svojem srcu in si mi prihitela naproti ter me na trdi poti vsakdanjosti tako iskreno in toplo pozdravila, kot me doslej ni še nihče pozdravil. Za ta tvoj pozdrav, v katerem sem videl simbolično zlite pozdrave mnogih, se je izplačalo trpljenje vseh tistih dni; v kapljici sreče se je potopilo morje trpljenja. Brez besed si dala mojemu preplašenemu srcu zadoščenje in tolažbo; velika je bila ta beseda, ne bom je pozabil.

Mnogo bom pozabil iz tistih dni, mnogo je »sub specie aeternitatis« manjvrednega, mnogo pa bom vzem s seboj v življenje kot nekakšno čudežno popotnico v bodoče dni. Kako čudovito dober je bil Bog z menoj, da me je v stiski tako lepo tolažil in da me je navduševal za večne, nevarljive cilje, da me je čistil kot zlato v ognju in da sem zdaj pripravljen kot še nikdar reči slehernemu človeku »brat« in ga pritisniti na srce. To mi bo ostalo, dokler bom živel, kot spomin na tiste dni. In ta spomin bo povezan s Tvojo nese-

bično dušo, ki me je v grozno negotovih trenutkih spremljala s sijočo jasno.

Sprejmi te besede ne kot navadno pismo, ampak kot spominsko listino na dni, v katerih mi niso govorili toliko ljudje kolikor Bog. Sprejmi te besede kot drobec duše, ki ti ga pošiljam v dar. Sprejmi jih tudi kot popotnico za bodoče dni.

14. novembra 1943

Ob 12.30h, ko smo bili pri južini, so prišli v Cerkno s tanki Nemci. Sneg je na gosto naletal. Iz hiš ni bilo žive duše. Preplašeni obrazi so dobro skriti gledali iz za zastrtih oken.

20. novembra 1943

V krstnici je bilo 17 mrtvih teles, 17 ustreljenih mož in fantov, večinoma nepoznanih. In taki bodo ostali, kot da bi bili poslani v svet brez očeta in matere, brez žene in otrok. Nikdar ne bomo vedeli, kdo ste bili. In vendar vas bodo neke pogrešale žene, neveste, matere in otroci ...

Srce je pretopo, da bi dojelo vso grozo pokola, da bi z umirjeno nežnostjo pogledalo vsem po vrsti v obraze, na katerih je v krutem boju okamenelo trpljenje teles in duš.

Ko so zabijali krsto domačina, je njegova žena stala na pragu krstnice in gledala vanjo. Prišel je nekdo in jo z ljubečo nasilnostjo odpeljal stran. Potem jo je držal tako čudno in nerodno v objemu. Obraz se mu je postaral za dvajset let. Oči, velike, okrogle in nepremične so mu preko glave mlade vdove gledale v moj obraz. Ne, niso

---

pod črto - pod črto

---

zahteval religiozni način pomirjenja, ki naj bi vam pomagalo preko njega ...

DJILAS: Sam sem bil presenečen. O stvari, o kateri me sprašujete, me je nedavno spraševal nemški pisatelj Erwin Wickert, ki je zdaj nemški veleposlanik v Pekingu in ki me dobro pozna. Napisal mi je pismo prav o tej epizodi v Wartime. Smisel tega pisma je bil, da je kljub vsem mojim protestom ostal v moji duši preostanek vere in da je udaril na dan pod vplivom dnevnih dogodkov. Pozabite vse v zvezi s svojim agnosticizmom in komunizmom, je rekel; tisto noč ste vi mislili na višji duhovni ravni in vaša duša se je iztrgala iz oklepa ideologije. Mislim, da je Wickert imel mogoče prav. Dogodki tistih dni so bili hudi. Mnogi od mojih tovarišev so izgubili življenje. Groza ob vsem tem je morala sprostiti v meni skrito žilo religioznega čustvovanja.

URBAN: Vaše videnje ljubeznivega Kristusa je bilo religiozno izkustvo ...

DJILAS: O, nedvomno, in dolgo časa se ga nisem mogel znebiti. Sem nehal biti komunist? Čudil sem se. Sem zapadal halucinacijam? Tistega Kristusovega prikazovanja me je bilo globoko sram in sem ga skušal ignorirati — dokler nisem pisal Wartime. Tedaj sem sklenil, da bi zgodba mojega življenja bila nepopolna, če ne bi zapisal te epizode — bodoči zgodovinarji pa naj naredijo z njo, kar hočejo.

Ko sem napisal pasus, o katerem ste me vprašali, sem ga omenil prijatelju, globoko vernemu pisatelju. Bil je začuden, toda obenem očaran. Rekel sem mu, da imam dvome o tem, ali bi bilo primerno razkrivati to zgodbo očem javnosti — šlo je namreč za nekaj, kar je bilo ne samo nasprotno mojemu prejšnjemu ideološkemu prepričanju, ampak nekako tuje in brez zveze z njim. Toda moj prijatelj ni nikakor delil moje zaskrbljenosti. Objavite stvar, je rekel. Svetu še ni bilo v škodo, ker je nekdo imel videnje Kristusa. Tako sem napravil ...

Ob 30-letnici cerkljanske tragedije so 25. avgusta 1974 blagoslovili spomenik vsem umrlim duhovnikom v Cerknem. Fotografija je posnetek s te slovesnosti.

zrle vame, njih skrivnostni pogled je šel preko mene, daleč v skrivnost. Nisem se upal ozreti, da ne bi mogoče videl tega, kar so videle one.

Mrtvece smo polagali v skupne jame brez krst. Na stran so ležali in se objemali — bratje za večno.

Od vsega mi je ostal tako čuden brezizrazen spomin. Od vsega mi je pravzaprav ostal v duši nekakšen vonj po z vodo nasičeni zemlji.

22. novembra 1943

Pri Sv. Jerneju še vedno po malem pokopujemo. Vse prehaja v vsakdanjost ... Če se sestre in matere jočejo, se jim skoraj čudimo ... Pravijo, da tu pa tam še ležijo po mejah ... O groza, da človek ne čuti več groze v duši. To je groza teh dni.

23. novembra 1943

Danes so gorele Poče. Nekaj mož je bilo odpeljanih, a so se vrnili. Nobeden ne manjka. Da bi vsi ostali živi, saj Poče bomo sezidali še lepše.

24. novembra 1943

Iz dneva v dan je v mojem srcu večje hrepenenje po Gorici. Še nikoli nisem tako hrepenel po njej kakor zadnje čase. Želim si vsaj še enkrat videti Gorico, naš simbol in našo podobo. Videti jo takšno, kakor je: preprosta in majhna, skromna in skoro sirotna, poteptana in vdano trpeča ... Rad bi še enkrat videl Gorico polno sonca in toplote, njo, ki mi je dala mladost in pomlad, pesem v besedah in pesem v zvokih, ki me je napolnila po beli cesti v bodočnost, ki mi je bila zibelka in ognjišče, ki mi je bila žrtveni pladenj, na katerem sva se srečala z Jezusom in kjer me je On mazilil za večne čase, za moje ljudstvo

predvsem, in mi poveril poslanstvo in svetlo očetovsko oblast nad njim ... Rad bi zopet videl Gorico, kjer sem to poslanstvo najprej vršil kot v opojni zamaknjenosti ... O Gorica, veselje in trpljenje naše, upanje in hrepenenje, svetinja naša, kako te ljubim ...

(Tukaj, dobra dva meseca pred smrtjo, se dnevnik konča)

Lado Piščanc je bil skupaj s kaplanom Slugo ustreljen 3. februarja 1944.

KONEC

VLADIMIR KOS

Fizika pomladnega dežja

*Kako je krhek dež, pomladni dež!
Na roki zruši se na kaplje
in v njih ugasne bežno
poljub morjá.*

*Kako je močen dež, pomladni dež!
Razpelu staremu z obraza
umiva kri ljubezni
in trepeta.*

*Kako je blizu dež, pomladni dež!
Da bledi riž si upa rasti,
za drogom v drog obeša
prihodnji čas.*

*Kako kapljá skoz strop pomladni dež
na starko, sklonjeno k Mariji —
a rok, mrtvaško nežnih,
ne prebudi.*

Dunajska slaščica

NOVELA NAGRAJENA NA NATEČAJU MLADIKE

Gospa Vera je odprla pismo, ki je prišlo z jutranjo pošto, in z zanimanjem začela brati:
— Predraga in preljuba naša Vera!

Skoraj dve leti sta minili, kar smo se zadnjič videli. Koliko smo v tem času nate mislili in o Tebi govorili, nimaš niti pojma! Predstavljali pa smo si, da je najbolje, če spoštujemo tvojo privacy. Čas je tako hitro bežal, da nam moraš oprostiti, ker nismo niti odgovorili na Tvoja voščila k lanski veliki noči. Verjeti moraš, da smo naduse preobloženi z delom; le kaj maraš, draga Vera, ko si ves božji dan sama v svoji lepi vili!

Prav slučajno smo zvedeli, da si bila zadnje čase bolna. Upamo in želimo, da ni bilo nič tako hudega in da je sedaj Tvoje zdravstveno stanje vedno dobro. Vendar, kadar je človek tako sam, kot si Ti, je le prav, da ve, da lahko računa na svoje drage. Na skupnem družinskem sestanku smo sklenili, da Te pridemo obiskat. To bo lepo, ko se pomenimo o lepih starih časih, ko je bil še naš Andrej med nami! Prišli bomo za sv. Štefana; datum Ti je gotovo pogodno, saj vemo, da se držiš le doma.

Amalija se že veseli Tvoje Sacher torte, ki jo vedno pripraviš za praznike in ki Ti tako uspe! Gojmir in Katarina komaj čakata, da si trčimo na zdravje; seveda je tudi moja živa želja, da se kmalu snidemo. Do tedaj pa prejmi, draga Vera, prirsčne pozdrave od nas vseh.

Tvoj svak

Alfonz

Vera je odložila pismo in kar samo od sebe ji je šlo na smeh. Po dolgem času so se torej zopet oglasili njeni dragi sorodniki. Oba moževa brata, Alfonz in Gojmir, seveda v spremstvu svojih soprog, napovedujeta svoj obisk. Le kaj imajo za bregom, je pomislila! Teško, da bi jim bilo tako pri srcu njeno zdravstveno stanje. Vedno so si bili različni, naravnost tuji; nič skupnega niso imeli s pokojnim Andrejem. Družil jih je le isti priimek. Tudi obe svakinji nista zaostajali za njima. Alfonzova Amalija ni bilo nikoli z ničemer zadovoljna, bila pa je dobesedno pohlepna — dama. O kaki človekoljubnosti se ji še sanjalo ni! Kaj pa Katarina? Naduse ambiciozna in vedno sprta z zdravo pametjo. Res, posrečen kvartet.

Vera se je zamislila in spomin ji je segal daleč, desetletja nazaj, ko se je njen mož Andrej začel z vnemo in sposobno ukvarjati s tovarno plastičnih mas, ki jo je skupaj z bratoma podedoval po stricu Karlu. Bila je v slabem ekonomskem položaju. Alfonz in Gojmir sta silila na prodajo, ali pa sta želela vsaj svoj delež v gotovini, svakinji sta si želeli predvsem tega, uslužbenci so zahtevali pojasnil ali odpravnino. Položaj je bil res vse prej kot rožnat, vendar ni Andreju popustil njegov nepopoljšljivi optimizem. Po dolgem premisleku se je odločil: prosil je domačo Hranilnico in posojilnico za posojilo in odplačal bratoma njun delež. Tedaj sta se oba oddahnila in bodočnost ju ni več tako zaskrbljala. Malo stikov sta imela zatem z bratoma, ki sta se vrnila v svoje trgovske poklice. Razglednica z otokov Seichelles je bila dokaz, da Alfonz že pridno zapravlja svoj delež; Katarina pa je prepričala Gojmira, da je najbolje investirati dobršen del vsote v prekrasni leopardov plašč in v lepo dvanajst metrov dolgo ladjo, ki jo je seveda poimenoval po sebi: Katy. Nič ne de, če ji že valček nerazburkanega morja povzroči morskno bolezen, njo je razveseljeval »že pogled na to ladjo«, kot je sama rada razlagala.

Po težkih začetkih se je Andreju sreča nasmehnila. Krajevna bolnica je po ameriškem sistemu začela uporabljati plastične brizge za enkratno uporabo. Vrenje in prevrevanje steklenih brizgalk da ne jamči popolne razkuženosti, tako so trdile najnovejše teorije. V bolnici so to teorijo sprejeli in stopili v stik z Andrejevo tovarno. Kmalu je bila podpisana pogodba, s katero je bilo določeno, da si jih bo bolnica za vse svoje oddelke nabavljala pri njem.

Ta novi dogodek je izredno izboljšal njun finančni položaj, ki je postal še solidnejši, ko je tudi otroška bolnica podpisala enako pogodbo. Kako je bil Andrej vesel! Dolgove je že davno plačal, v službo je sprejel nove kemijske tehnike in tudi načrtov za naprej mu ni manjkalo.

Kaj pa preljubo sorodstvo? Ko so se tu pa tam srečavali, ni bilo videti, da bi bili presrečni ob teh uspehih; in ko je Andrej prejšnjemu poslopju prizidal še novo, je bilo verjetno za te poštenjake preveč. Začeli so se ju izogibati.

»Ali ni to čudno, Andrej? Le kaj smo jim storili?« je Vera spraševala.

»Prej ali slej jih bo že pamet srečala in bodo spregledali,« jo je tolažil Andrej, »samo da nam Bog da zdravje.«

Na žalost mu je prav tega pričelo primanj- kovati. Andrej, tako neutrudljiv in orjaški, se je začel čutiti slabo. Lotevala se ga je splošna utrujenost, ki ga ni popustila dan in noč. Vstajal je nespočit, bolele so ga vse kosti, sklepi, glava. Vera je pomislila, da si že toliko let ne privošči pravih počitnic, pomislila je na sindikalne probleme, ki Andreja zaskrbljajo; spomnila se je, da so v njegovi družini vsi bolehalo za sklepnim revmatizmom.

Zdravil ga je družinski prijatelj dr. Vranič, a minevali so meseci in ni bilo nič bolje; nasprotno, začel je hujšati, saj so mu vse obleke postajale ohlapne.

»Boš videla, Vera, v avgustu zapremo tovarno za cel mesec. Šla bova v Kranjsko goro, gorski zrak dela čudeže,« jo je tolažil Andrej. Toda bili so šele v januarju!

Dr. Vranič je določil vse analize, ni se pa izrekel. Govoril je o previsokem številu belih krvnih teles, tako visokem, da je gotovo kako zastrupljenje v organizmu. »Andrej, korajža velja, ne hujšaj mi več, za božjo voljo! Že vidim, da moramo iti pogosteje na kranjske klobase in kozarec terana,« ga je dr. Vranič bodril in hkrati priporočal Veri, naj kontrolira njegovo težo. To stalno hiranje mu ni bilo prav nič pogodu, najbolje je, da si teden za tednom beleži njegovo težo, tudi iz tega da bo razvidno, kako odgovarja njegov organizem na cefalosporine, ki so najnovejši antibiotiki.

Doma niso imeli osebne tehtnice; Vera se je spomnila, da lahko to opravijo v lekarni, ki je na vogalu njihove ulice. Večkrat je videla, kako so tam mlade dame kontrolirale, ali so pridobile kak gram na svoji teži. Tudi lekarnarja dr. Legoviča sta oba poznala. Videvali so se tu pa tam v šahovskem klubu, kamor je tudi stari magister zahajal. Bil je simpatičen Dalmatinec, večkrat se je pridružil njihovemu omizju in radi so ga poslušali, kako je brundal čez moderne čase, ko se v lekarni ne pripravlja več niti sirup za kašelj. Bil je prava dobričina, imel je pravi nasvet in dobro besedo za vsakogar, zato mu ni nihče zameril, kadar je koga prav dobesedno poslal k vragu.

Teden za tednom sta hodila Vera in Andrej v lekarno in vedno bolj se je v tehtnici nagibala na levo. Vera si je beležila datume in težo in ugotovila, da je zgubil Andrej zadnje čase celih dvajset kilogramov. Moj Bog, pet in šestdeset! Kako se bo to končalo? Še Andraj ni znal več skriti svoje zaskrbljenosti, in ko se je pri naslednjem tehtanju os ustavila na številki 63, je ostal brez besed.

Vera je popoldne sama stopila v lekarno in prosila dr. Legoviča, naj ji priskoči na pomoč

in naj reče, da zaostaja tehtnica za kak kilogram. Tako se je tudi zgodilo.

»Na to ropotijo se nikakor preveč ne zanesite, dr. Andrej. Danes kaže kaj več, jutri kaj manj, postaja kar levičarska, kot je danes moderno,« je magister briljantno rešil situacijo in že je napeljal pogovor na nove šahovske računalnike, s katerimi lahko človek igra brez partnerja, igra pa da izgubi na svoji napetosti in pristnosti. Temu debatiranju je bilo kmalu konec, saj se je v lekarni začela nabirati vrsta ljudi in neka uglašena dama je na ves glas klicala dr. Legoviča, naj ji za božjo voljo pomaga, saj ji kurja očesa ne dajo miru.

»Za danes se je kar izteklo,« je pravila Vera svoji sestri, »kaj bo čez mesec dni? Da bi le dr. Vranič kaj ukrenil!«

Dokončni zdravniški izvidi so čez nekaj dni dali odgovor: bronhialni karcinom z metastazo. Ta grozljiva bolezen je potem opravila svoje. V avgustu je Vera pospremila svojega moža na zadnjo pot pod ciprese k Sv. Ani, kaj šele v gozd in hlad Kranjske gore!

Čas se ji je potem ustavil. Ti dve leti in pol po Andrejevi smrti sta bili neizmerno dolgi, vsi dnevi enolični in suhoparni. Bila je z usem preskrbljena, vsega je imela na pretek, do nedavne tudi dobrega zdravja, a životarila je dan za dnevom. Kje so bili takrat Alfonz, Amalija, Gojmir, Katarina?

In sedaj to čudno pismo!

S temi neprijetnimi občutki je gospa Vera šla po kuharsko knjigo in poiskala recept za Sacher torto.

Glej jih danes, na Štefanovo, kako sedijo v njeni sprejemnici! Katarina je pogreznjena v naslanjaču, skoraj sključena pod težo masivne zlate verižice, v rokah drži kot kovček veliko torbico iz krokodilove kože in vsakokrat, ko dvigne roke, zažvenketa osem zlatih zapestnic.

»Glej, Vera, za vsako črko mojega imena je ena. Alfonz ima velik posluš za originalna darila. Pa kaj je to v primeri s tvojo biserno ogrlico z uhani, ki ti jo je Andrej podaril za srebrno poroko! Ali jo še imaš? Kaka krasota! Gojmir že ve, kako cenimo pri nas te dragocenosti. Kajne, dragi?«

Gojmir dobrodušno pokima in hkrati škili na nizko mizico, kjer je med drugim tudi steklenica pristnega pikolita.

»Ah, tvoje slike! Te umetnine, ki ti visijo na stenah!« pove končno Amalija svojo. »Jaz vedno pravim, da dajo slike pečat stanovanju, bolj ga opremijo kot še tako prefinjeno pohištvo. Poglej, Alfonz, to je tipični Spacalov slog; bolj ko ga gledaš, bolj se zanj navdušuješ,« nadaljuje Amalija in buli v delikatni Hlavatyjev akvarel.

»Vidim, vidim,« odgovarja Alfonz. »Pa poglej ta oljnati portret: to je Vera, seveda, ko je bila

zelo mlada. Tako lepo te je naslikal, da bi človek niti ne rekel, da si ti. Kakšen mojster!«

»Pa si si res okusno uredila stanovanje!« nadaljuje Katarina. »Že ves čas občudujem to veliko perzijsko preprogo. Te mirne barve, ta posrečena kombinacija risb. Res, preproste stvari so najlepše.«

»Oh torta! Končno torta,« zaščebeta Amalija, medtem ko jo Vera razdeljuje na krožnike.

»Izredno dobra, naravnost krasna! Tvoj dunajski recept je neprekosljiv. Kako ti vedno uspe! To je edina slaščica, ki jo celo Alfonz rad pohrusta.«

»Res je,« pritrjuje ta, »že vidim, da drži rek, ki pravi, da postanejo ženske, ki so bile nekdanje lepe, izvrstne kuharice.«

Vsi se glasno zasmеjejo, najbolj pa se zabava Vera. Zdi se ji, da so bili celo Nušičevi »Žaluziji ostali« taktnejši in bolj inteligentni.

»Gojmir, ti tako molčiš, pohvali vendar našo Vero,« spodbuja Katarina svojega soproga.

»Res, izredno dobro, sicer pa jaz nimam problemov, moj apetit se nikoli ne kuja,« odgovori Gojmir in že zasadi vilice v drugi kos te božje dobrote.

»Kaj pa zgornje nadstropje?« se zanima Amalija. »Imaš še vedno tako spravljenost in urejeno kot v škatlici? In tista Andrejeva pisalna miza, masivna, težka, iz najboljše bukovine? Ali se je kaj poslužuješ? Povem ti, da danes takega pohištva sploh ne delajo več. Saj smo šli v tisto tovarno pohištva blizu Latisane v Furlaniji, da bi dobili kaj podobnega za Alfonzov urad v trgovini. Pa kaj, ko je vse tako drago!«

To prijetno domače kramljanje se je zavleklo še za kako uro. Gospa Vera jih je dobrosrčno poslušala, tu pa tam prikimala, se posmejala kake posrečeni domisljici in pomislila, da manjka samo magnetofonski trak, da bi posnel to človekoljubno govorjenje.

Ob pol šestih se je Katarina spomnila, da mora na dobrodelni party, Gojmir jo je moral seveda spremiti z avtom, Amalija in Alfonz sta se tudi morala vrniti k svojim obveznostim. Slovo je bilo res ganljivo in vsi so si bili edini, »da je bilo pravo iznenadenje najti našo Vero pri tako dobrem zdravju, dobre volje in celo nasmejano.«

»Le računaj na nas, Vera, in spomni se nas, če bi se kaj zgodilo; mi smo vedno pripravljeni,« je Alfonz nič kaj dvoumno zaključil ta prisrčni obisk.

Vera jih je neopažena opazovala z okna, kako stopajo v svoje avtomobile in se počasi oddaljujejo. Cesta je bila razsvetljena, komaj lahek vetrič je rahlo dvigal maloštevilne odpadle liste. Z očmi je sledila valovanju velikega kostanjevega lista, ki se je po vrtnčastem poletu ustavil na zidu sosednega vrta. Zadovoljen nasmeš ji je pobarval lice in premišljevala je da-

VOJKA STRGAR

Lirika

Sužid:

izpoved mojega otroštva,
kraj senčnih smrek in sončnih paš ...
kjer jaslice žare v mahu,
kjer ded pripoveduje bajke
svojih daljnih, čudnih časov.
V tvojem grabnu nekdo spi
ob Soči
in čaka prebujenja boljših časov.

*

Nočnemu roparju
odkrila strune svoje duše sem —
nekoč.

Goljufu
prodala glas srca in sanje svoje.
Noč grebe —
ogljje zažari v svitu jutra ...

*

Kresna noč —
val glasov, spominov, tihega ihtenja
postajaš mi vsak večer ...
Zaprašena preproga
odvija najino povest brez sonca.
Ob tebi umira v breztežnem prostoru
moja bit.
Angel maščevanja krili v težkih elipsah,
brezmočen suženj prepadov.
Okovana vrata ljubezni
drobi tvoja volja.
Na pragu
življenje dolg terja —
ko obresti usipa tvoja mrzla roka
na gluho prst pred sabo.

*

Čemu teloh?
Ko ni več pomladi ...
Čemu žarek?
Ko ne more ogreti več srca ...
Čemu ljubezen?
Ko so v zatohli in prašni tovarni
obmolknilo zadnji utripi ...

---

lje: tudi ta sosedni vrt in lepa hiša, ki je za njim, sta last usmiljenih sester, kot so že njihova last njena hiša, njen vrt in še druge njene nepremičnine. Že sedaj je namreč vse prepisala usmiljenkam, sebi pa je zagotovila dosmrtni užitek in bolniško postrežbo pri morebitni bolezni. Kar vidi Andreja, kako prikimava z glavo k tej odločitvi ... In pa sorodnike ...

Zadovoljna je stopila od okna in začela s pospravljanjem. Najprej je odnesla prazni pladenj znamenite Sacher torte.

Glava

polna modrosti: solata

Kdo se v teh dneh šopiri na gredah podeželskih vrtnarij z velikim trebuchom, v zeleno narbrbančenem krilu, s svetlo razpredenimi nitkami, da jo noč in dan snubijo mestni polži z dvonadstropno hišo in jo je treba braniti z barikadami kemičnega strupa, če hočemo sploh priti do nje? Kraljica majnika, seveda, solata leptotica. Pa kaj niso vrtnarji stvar le nekoliko napihnili, ko so ji nadelji ta vzdevek? Je sploh kaj bolj vsakdanjega kakor solata? Počasi: življenje je stvano iz majhnih, vsakdanjih stvari, tudi iz solate. Zato pa vsakemu svoje. Trebušasta solata je resnično kraljica vseh solat in solatic iz družine »kompositae«, teh pa je nepregledna vrsta, a se v vseh pretaka ista, ali pa vsaj podobna kri, polna rudninskih snovi in vitaminov, ki gredo pri njej kar po abecedi: A B C D E, tu se pa ustavi. Tudi nismo ravnodušni, ko izvedemo, da vsebuje celo jod (kaj bi človeštvo brez joda!), pa še arzenik in ... nekaj kobalta ... Senzacionalna ta naša solata, kaj! ta »lactuca sativa«; njenega rodovnika pa do zdaj ni bilo mogoče rekonstruirati, zato ostaja trditev, da je pradomovina njene prababice, pripotne ločike, Sibirijska, le gola domneva. Od kod se je vzela, od kod pripotovala ta pripotna ločika in rodila solato,

nam ni znano. Nobena knjiga, nobena freska, nobena izkopanina nam ni razvozerala skrivnosti. Pa kaj bi bilo življenje brez vseh tistih skrivnosti, ki nas preganjajo s svojimi čemu in zakaj, pa še kdaj, od kod in kam! Življenje bi bilo v tem primeru dolgočasno: vse bi bilo že jasno, vse dognano, vse razodeto. Tako pa nas nekega jutra še vedno lahko preseneti takale novica: »Odkrili so 10.000 let stare stenske slike, ki prikazujejo človeka s solato v naročju!« In že bi si kopica učenjakov belila glavo okrog slike in tudi solata bi morda končno bila razvozerala. Tako pa vemo samo, da jo je človek neznano kdaj posvojil in poplemenitil in ona se je razbohotila in polepšala, da bi bila kos novemu položaju, celo rožnat nadah si privošči, a se pri tem ravna po deželi in zemljišču in kasti, kateri pripada; pravila spoštuje, kjerkoli prebiva, prebiva pa po vseh deželah sveta in so jo v starem veku imeli za zelišče modrijanov in filozofov, ker je bila pri teh nadvse priljubljena. Da, stari vek je cenil solato in zgodovinar Herodot se štiri stoletja pred Kristusom ni ukvarjal samo z zgodovino, temveč tudi s to povrtnino ter jo omenja kot naravno zdravilo, posebno v obliki soka. Francozi so še danes marljivi uporabniki tega soka,

Odšel je zadnji protagonist

Pozornost svetovne javnosti in mednarodnih političnih krogov je od prvih dni leta vse do začetka maja bila uprta v Ljubljano in njen Klinični center, kjer je po dolgi agoniji dopolnil svojo življenjsko pot jugoslovanski predsednik Tito kot »zadnji med velikimi«, kakor so mnogi, ki so o njem pisali označevali tvorca nove Jugoslavije in enega ustanoviteljev tabora neuvrščenih. In kot tak, kot nesporen državnik velikega formata, ki je soustvarjal svetovno politiko in kot komunistični voditelj, ki je odigral svojstveno vlogo v mednarodnem komunističnem gibanju, je 8. maja bil deležen še zadnjega poklona jugoslovanskih narodov ter svetovnih voditeljev in državnikov.

V dramatičnih trenutkih, ki jih doživlja svet zaradi dogodkov na Srednjem in Bližnjem Vzhodu, je svetovna pozornost za Tita in sedanji jugoslovanski položaj še kako

utemeljena, saj smrt jugoslovanskega predsednika predstavlja nov moment v tem delu Evrope, nov vprašaj v jugoslovanski notranjepolitični ureditvi in jugoslovanskem komunizmu. Zlasti veliko je zato bilo komentarjev o Titu komunistu in Titu državniku, s skoro soglasnim in brez pridržkov izraženim občudovanjem za njegovo delo. Državniški in partijski moment iz Titovega življenja sta brez dvoma vidika, ki zaslužita pozornost, čeprav je jasno, da bo o njegovem liku in rezultatih njegovega dela spregovorila šele zgodovina brez kontingentnih obremenitev, idejnih poudarkov in pomislekov. Ločiti moramo vsekakor Tita v službi komunistične revolucije v Jugoslaviji in Tita utemeljitelja nove države, kateri je s spretno politiko brez dvoma pridobil ugledno mesto v svetovni razvrstitvi. O njegovi vlogi v medvojnem času velja poudariti, da je bil

ki je zanje še vedno nad vse »charmant«. In kdo bi si upal kritizirati narod, ki se je v marsičem uveljavil kot »arbiter elegantiarum«! Zdravnik Galenos si je pred približno 1700 leti zdravil nespečnost s solato. Nič novega. Že Grki in Rimljani (stari, da se razumemo), so bili prepričani, da je zvečer zaužita solata učinkovit preludij v slasten in poživiljajoč spanec, cesarju Avgustu so zdravniki z njeno pomočjo ozdravili bolna jetra in pisatelj Plinij je videl v njej nekakšen »antiafrodizijak«.

USPAVALNO SREDSTVO?

Pa je ljubka gospa Evelina bila vsa iz sebe, ko je prišla do teh odkritij, saj je takoj pomislila, da bi utegnili rešiti problem, ki jo je mučil vse od prvih poročnih dni. Vendar tu ni šlo za ljubezenske ali protiljubezenske lastnosti solate. Saj je bil gospod Angel v vsakem pogledu čudovit ljubezniv skrben vzoren brezhiben intakonaprej ... mož! Imel pa je napakico, ki se je z leti stopnjevala v napako in se nazadnje razrastla v tako velikansko in neznosno napako, da je popolnoma zasenčila lastnosti ubogega moža, ki je imel navado govoriti pozno v noč: da, govoriti, pripovedovati, razlagati, razglablјati in filozofirati na ves glas do polnoči, do enih, dveh, do treh ponoči! Čim je gospa Evelina zakinkala od onemoglosti, jo je ljubeznivo stresel: »Me ne poslušáš?« »Kako da ne!« mu je odgovarјala iz praga sanj. »Razumeš, da je važno,« je naraščal z glasom, iz katerega je govoril strah, da ne bi žena dokončno zaspala in bi on ostal sam s svojimi mislimi. Poizkus s podtaknjenim uspavalnim sredstvom se je izprevrgel v katastrofo in zgodovinski prepir, ki mu je sledil mesec tišine.

Ali ta je bila še bolj smrtonosna od nočnih kilometriških pogovorov. O, ljubi Bog, je bila z glavo ob zid ljubka gospa, naj ga mar zapusti, če naj ji bo dano še kdaj v življenju spati? Kje bo pa našel drugo trapo, ki bi ga prenašala? In brž je Bog priskočil ter poslal na pomoč solato. Da, da, brez ironije, solato! Ker če je ta uspavala Herodota, Galena, zgodovinarja Tacita in Plinija, zakaj bi ne zmogla tega pri navadnem smrtniku, kot je gospod Angel! Danes vemo, da vsebuje, solata namreč, nekaj opiju podobnega, snov, ki so jo poimenovali »laktuin« in deluje podobno kot opij, le da je popolnoma neškodljiv. Kaj pa če nas solata zapelje in jo pričnemo kaditi v palčice zvito, v pričakovanju, da nam prinese čudovite sanje in privide? To bi se uštel, saj je v tem pogledu dokaj nedolžna. Dovolj naj nam bo samo kozarec soka, ki nam bo pripravil lepo kožo, dobro delovanje vseh strojev in strojčkov našega telesa in kaj še vse, to bomo sproti ugotavljali. Kozarec soka, torej, samega ali mimetiziranega, ker če ga moramo postreči nekomu, ki trpi na megalomaniji, je najbolje, če kozarec drgnemo s prvovrstnim surovim tobakom, nato nalijemo svež sok s kocko ledu, na rob kozarca pa pritrdimo kolesce ananasa, iz dinje, to je iz melone izrezljano zvezdico, ali dva cveta jasmina ali preprosto velik list žajblja. In ker mora danes, pa ne samo danes, biti vse važno, da, celo solata, če naj se uveljavi, zakaj ne bi tako pripravljene pijače povzdignili v »laktuin koktejl?« Pijmo ga, ko se zemlja obrne tja na nočno stran: čaka nas zlat sen in tehnikolor sanje! Velja poizkusiti. Vendar bi bilo naravnost noro, če bi si strasten »kofetar«, ki je ves božji dan zlival vase skodelice ekspresne kave, pričakoval od solate takih in podobnih čudežev.

brezkompromisen uresničevalec leninizma v boju proti starem redu, ki je znal spretno izkoristiti šibkosti nasprotnikov in narodnoosvobodilni boj. Uveljavil se je kot epični voditelj partizanskega boja in se izkazal kot spreten strateg; uspehi so partizanski vojski pridobili naklonjenost in pomoč velesil in ljudsko podporo, bojevnikom pa vlili pogum in dostojanstvo.

Spor z Moskvo in Vzhodnim blokom po zmagi revolucije kljub obtožbam revizionizma ni okrnil njegovega premočrtnega komunizma, s katerim je v novi Jugoslaviji uresničil dosledno nadvlado partije, ki je obračunala z vsakim pluralizmom. Tito pa je bil ljubosumen čuvaj jugoslovanske samostojnosti in lastne poti v socializem: v imenu teh načel je uspešno kljuboval Stalinovi samovolji, kar ga je po eni strani zblížalo Zahodu, po drugi pa privedlo do takoimenovanega komunizma s človeškim obličjem. Titu pripisujemo zaslugo, da ni bil nikoli zakoreninjen v statične formule in je znal prisluhniti materialnim potrebam ljudstva, kateremu je govoril jasno in preprosto. Zato se je Titova politika razvijala v smislu stalnega preizkušanja

novih prijemov: tako je jugoslovanska ustava doživela veliko popravkov in dopolnil, gospodarstvo je deloma sprejelo načela tržnih zakonitosti in uveljavilo princip ekonomičnosti. Iskanje neposrednega stika s proizvajalci in večje demokracije je privedlo do postopnega zorenja ideje samoupravljanja, ki je s prvimi praktičnimi rezultati vzbudila zanimanje mednarodnih gospodarskih, političnih, sindikalnih in socioloških krogov.

V svetovno politiko je Tito posegel, ko je ustanovil gibanje neuvrščenih skupaj z Nehrujem in Nasserjem, ki ju je preživel; to je pomenilo nov moment v mednarodnih odnosih, v katerih so našle mesto države, ki so do tedaj bile ob robu dogodkov, a se niso hotele sprijazniti z logiko blokov. Prav Titova vloga na tem področju je na pogrebne svečanosti v Beograd priklicala množico najvišjih državnih, vladnih in političnih predstavnikov, med katerimi je manjkal edinole Fidel Castro, s katerim se je Tito spoprijel med zadnjo konferenco neuvrščenih v Havani, ko je še poslednjič skušal ubraniti neodvisnost in s težavo doseženo ravnotežje gibanja med Zahodom in Vzhodom.

JEJMO SOLATO VSAK DAN

Poleg tega, da jo je ljubi Bog obdaril s to hipnotično močjo, je solata nadvse simpatična: nekaj svežega, veselega, živega je v njej: že ko slišimo besedo klorofil, nas prevzame; in tega je nabito polna; prevzame nas, ker nam uravnava bitje srca, ki ni (in kakšna škoda da ni), ni torej kakšen perpetuum mobile in se enkrat ustavi; a dokler bije, je lepo in prav, da bije, kakor se spodobi. Klorofil: smo zopet pri neznaniki; išči, brskaj, preučuj: še ne vemo vsega o njem!

Ljubitelji radiča, kulinarski navijači, ne zametujte obroka plemenite solate, ne godrnjajte ob samem pogledu nanjo! Ste ji že kdaj dodali črne oljke ali pomarančin sok, kocke sira, mlade orehe, ste jo kdaj polnili z mesom in tako spekli? Če je niste, potem pa le tiho!

Da pa spoznamo, kaj je dobro, saj ni nikdar prepozno, utrgajmo na vrtu, (pa čeprav sosedovem) štiri velike glave solate; kako prijetno jo je pobirati v jutranjem ali večernem hladu in lupiti zunanje liste, enega po enem, da se notranjost prikaže v vsem svojem blišču. In, ko je zares lepo in skrbno oprana, ko ni med listi več ne polža, ne bibe, niti pajka, jo vložimo v z oljem namazano posodo. Po tem uvodu, razmaknemo vsaki sredino in jo napolnimo z drobcu oljk, slanika, kaprovca in skute ali pa tudi topljenega sira, pa še med liste sežemo in zložimo, kar je še ostalo od vsega. Brez soli in kaplje olja, seveda, ne bo šlo. Tako pripravljeni, ji damo natanko deset minut, da se skuha, nato jo odkrijemo, da spovre odvečni sok. To je gospa solata: klobuk dol!

V vsem svojem bistvu, prinašalka zdravja, pa ostaja vedno in samo surova: če imamo ježka, privoščimo tudi njemu svež list, če pa psička, mu jo podtaknimo tako ali drugače, še prej pa je ne pozabimo dajati Kekcu, če ima navado ... močiti posteljo. Utegne se zgoditi, da se na vsem lepem premisli in bo nekega jutra postelja vendarle suha! Privoščimo jo tudi naši koži, da bo lepa in sveža kot solata, čemu bi le bila kot breskev! V obliki soka za obkladke, je solata pravo kozmetično sredstvo. In to ostaja tudi, ko jo uživamo vsakdanje in preprosto: pa bo še bolj učinkovito, če bomo upoštevali nasvet botanika Wilforta: navdihnili pa so mu ga zopet Francozi: »Olje naj na solato vliiva potratnež, stiskač naj jo soli, okisa in odišavi, zmeša pa naj jo norec, ki v vsaki stvari pretirava.«

Jejmo torej solato vsak dan, vedno in povsod, le če se podamo na poročno potovanje, ne. To je nasvet simpatičnega Francoza Mességuéja: da mu ga ni navdihnili skrb zaradi česna, ki je zvesti spremljevalec solate!

BRUNA PERTOT

Gostovali so v Belgiji

Pred kratkim sta zbor Mirko Filej iz Gorice in ansambel Lojze Hlede iz Števerjana obiskala Slovence, ki žive v zdomstvu v Belgiji in na Nizozemskem. Skupini sta obisk izkoristili tudi za ogled raznih krajev. Obiskali so Bruxelles, Rotterdam, Haag, Amsterdam, v Nemčiji pa Heidelberg in nekatere druge kraje. Da bi več izvedeli o tem obisku, smo dvema udeležencema naredili intervju. Odgovarjala sta **Viktor Prašnik** za moški zbor Mirko Filej in **Niko Klanjšček** za ansambel Lojze Hlede.

Zbor Mirko Filej

Predstavnika zbora »Mirko Filej« bi vprašali najprej, kako je prišlo do gostovanja v Belgiji in na Nizozemskem in za kratek opis nastopa.

Že dolgo je pri moškem zboru »Mirko Filej« zorel namen, da bi se odzvali vabilu, ki je prišlo pred nekaj leti iz Belgije. Duhovnik Vinko Žakelj, ki skrbi za versko in narodno kulturno delo med Slovenci v pokrajini Limburg, je tokrat pisal Zvezi slovenske katoliške psovete v Gorici, naj bi prišel zbor k njim na gostovanje, obenem tudi ansambel »Lojze Hlede« iz Števerjana. Lansko leto je g. Žakelj med svojim poletnim bivanjem na sv. Višarjah povabil dr. Zorka Hareja in mene, naj bi prišla na »Slovenski dan«, ki ga vsako leto prireja društvo »Slomšek« v Maasmechelenu, in na proslavo 50-letnice mešanega zbora »Zvon« na Nizozemskem. Z dr. Z. Harejem sva vabilo sprejela. Iz pogovorov in poznejših dopisovanj z društvom »Slomšek« je dozorel sklep, da bo naš nastop 12. aprila v Maasmechelenu, kjer je sedež omenjenega društva in župnije. Na to gostovanje se je zbor resno pripravil in imel potem tudi lep uspeh.

Tamkajšnji Slovenci, ki so napolnili rudarsko dvorano, so z navdušenjem sprejeli naše petje. Veselje srečanja se je potem nadaljevalo pozno v noč z družabnostjo ob omizjih in zlasti ob zvokih ansambla »L. Hledeta.« Pred našim nastopom je v pozdrav prisrčno zapel zbor Slomšek v mešani in moški zasedbi. Nastopila je tudi folklorna skupina istega društva. To je bilo tudi za uvod v letošnje praznovanje 50-letnice zbora. Naslednji dan je bilo srečanje s flamskim zborom »Canzona« v Genku, kjer je precej Slovencev. Tam smo peli pri slovesni maši.

Slovenski izseljenci so Vam gotovo marsikaj povedali o sebi.

Naše bivanje v Belgiji je bilo prav prijetno, posebno še, ker smo bili gostje pri slovenskih družinah. Tako smo prišli z njimi do večjega in prisrčnejšega stika. Seznanili so nas o svoji preteklosti in sedanosti. Živijo v okraju rud-

nikov, kamor so se prvi Slovenci naselili že kmalu po prvi svetovni vojni. Prvotno so bile razmere zelo težke, zdaj pa živijo v precejšnjem blagostanju. Od druge generacije ali novonaseljencev le malokateri dela v rudniku, vsi imajo boljše zaposlitve. Precej je izobražencev in nekateri teh z občudovanja vredno v nemo delajo pri društvu »Slomšek«. Večina izseljencev je iz Primorske in Dolenjske; iz Benečije jih v tem okraju skoraj ni. Na povratek v domovino ne mislijo, pač pa hodijo tja na obisk. Vseh je okoli tisoč. Približno toliko tudi na bližnji nizozemski strani. Tam deluje društvo sv. Barbare in že omenjeni zbor »Zvon«. Medsebojno sta ti dve skupini precej povezani; imajo tudi istega župnika d. V. Žaklja. Naj še omenim, da imajo tudi v Maasmechelenu društvo sv. Barbare.

Zvedeli smo za posebno dogodivščino na poti v Belgijo...

Potovali smo z avtobusom. Dobre volje vso pot ni manjkalo. Za spremembo našega razpoloženja pa so poskrbeli luxemburški cariniki. Pač nismo imeli čiste vesti in smo se bali, kje nas bodo vprašali po vinu; da se bo to zgodilo na luxemburški meji, nismo najmanj pričakovali. Ko je carinik pogledal in prtljažnike, se je kar za glavo prijel, saj toliko vina gotovo še ni videl v nobenem avtobusu. Šele z njihovim pregledom smo ugotovili koliko vina smo imeli. Bilo ga je več hektolitrov. Zadeva se je končala v smehu in s plačilom 15.000 lir carine. Treba je povedati, da vino ni bilo le za nas, pač pa smo hoteli z njim ustreči našim gostiteljem.

Večkrat je zamejec, ki se trudi na kulturnem področju, postavljen pred vprašanje, ali se tako delo splača. Kako si na to vprašanje sedaj odgovarjate?

Kdor se udejstvuje pri kulturnem delu, že s tem daje odgovor na to vprašanje. Če bi ne bili prepričani o koristnosti takega dela, bi ne vztrajali. Petje na primer ne gojimo samo v lastno veselje, marveč tudi zato, da prispevamo k splošni in zlasti naši slovenski kulturi, s katero se ohranjamo v zamejstvu in tujini. O pomenu kulturnega dela smo se prepričali tudi v Belgiji.

Kakšna je po Vašem mnenju koristnost teh srečanj in izmenjav?

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je že večkrat organizirala srečanja s Slovenci po svetu; tako v Rimu, Milanu, Švici, Parizu, v ZDA in letos v Belgiji. Vse te obiske spremlja boleče vprašanje, do kdaj bodo te skupine vzdržale? Prav zato so taka srečanja potrebna, utrdijo medsebojne vezi, dajo novega zagona in potekajo z velikim obojestranskim zadovoljstvom.

Iz Belgije smo odšli s toplo hvaležnostjo za lep sprejem. Upamo, da nam bodo obisk vrnil, kar želimo in je v načrtu.

Ansambel Lojze Hlede

Nekaj vprašanj tudi članu ansambla »Lojzeta Hledeta«. Ob še svežih ploščah in kasetah spet nova pobuda. Gotovo ste v tem času prepolni najrazličnejših vtisov.

Res je. Naštudiranje novih skladb in snemanja za našo prvo veliko ploščo, vse to je bilo za nas izredno doživetje. Plošča je pomenila uresničitev dolgoletnih sanj in navdu-

šenje nad nastajanjem prvega otipljivega rezultata, s katerim bi se predstavili slovenskim in širšim krogom, nas je prevzemalo skozi vso zimo. V pričakovanju izida plošče je ta mrzlica stalno rastla in dosegla svoj višek ob večeru predstavitve plošče 9. aprila v Števerjanu. Vsemu temu je dodati prijetno »avanturo« po Belgiji in Nizozemski. Kot v Ameriki so nas tudi tu zdomci zelo toplo sprejeli. Prvič smo tam z veseljem ponujali naše posnete pesmi. Ob snemanju v studiju v Nemah je bila naša želja, da bi na plošči predstavili izvirne in nove melodije. To je tudi pripomoglo, da smo v Belgiji nastopali z novejšim sporedom skladb.

Tvoji vtisi o manjšinah v teh krajih in Tvoje počutje med slovenskimi zdomci.

Moj vtis je, da imajo manjšine v teh krajih boljše urejene odnose z večino in da se ne čutijo ogrožene v svojem jeziku in kulturi, posebno še Slovenci, ki veljajo za vestne, poštene in vesele delavce. Osebnost sem se čutil med takšnimi Slovenci resnično prost in dobro sprejet. V zamejstvu pa smo večkrat tujci doma.

Ko se zamejec oddalji s teh včasih prav vročih tal, ujame za trenutek zamejstvo v drugačni, manj prizadeti perspektivi. Kako si doživljal svoje zamejstvo v Belgiji?

V oddaljenih krajih laže, manj prizadeto in zatorej bolj objektivno presojaš krivice, ki jih manjšina doživlja. Zdi se ti tako nesmiselne in nepotrebne. Potem vidiš, kako je toliko zdomcev še vedno navezanih na domače kraje in govorico. Tedaj globlje občutiš vrednote, kot so narod, jezik, vera. K temu dodam še prijeten vtis, da spadaš h kulturno bogati skupnosti in čeprav je slovenski narod številčno majhen, je le tvoj narod in zate najbolj pomemben. Ti občutki te tako prevzamejo, da se vrneš poln energij, dobre volje, hvaležnosti in veselja do kulturnega dela. V tujini se bolj navežeš na svoje ljudi.

Kakšne načrte imate za bližnjo bodočnost?

Na vidiku imamo intenzivno poletje. Največjo skrb bo prinesla priprava, skupno z društvom »F. B. Sedej«, 10. zamejskega festivala domače glasbe v Števerjanu. Naše poletje je potem natrpano z raznimi nastopi, predvsem v zamejskem prostoru. Povabila na razne slovenske praznike z veseljem sprejemamo, kolikor nam je mogoče, najprej iz osebnega zadovoljstva, potem pa, ker sami preizkušamo, kako se slovenska društva ob prirejanju takih praznikov srečujejo s številnimi problemi. Včasih bi bile težave z zabavnim delom prireditve, ko bi mi ne sprejeli. Na slovenskih praznikih je tudi lepo, če se obiskovalcem nudi slovenska, domača in vesela glasba.

Potem nam je producent, pri katerem smo ploščo posneli, predlagal, naj iste pesmi posnamemo s furlanskim besedilom. O tem moramo med poletjem še premisliti.

Po dvanajstletnem delovanju je plošča prva večja priložnost, da si ekonomsko opomoremo in tako lahko odkupimo inštrumente in tehnične naprave, ki so nam potrebne. Poleg tega mislimo ta sklad uporabiti za nadaljnje nastope ali gostovanja, da bomo zanesljiveje razpolagali z lastnimi sredstvi.

In seveda, potem ko smo spoznali, da izdaja plošče stane sicer veliko truda in dela, da pa ni nekaj nemogočega, kako ne bi mislili na drugo veliko ploščo? H. D.

Izgubili smo prijatelja in zvestega sodelavca

V torek, 13. maja, je malo pred dopolnitvijo svoje 72-letnice umrl po kratki bolezni dolgoletni član in odbornik Društva slovenskih izobražencev dr. Bogo Senčar. Pokopali smo ga v petek, 16. maja, pri Sveti Ani, kjer bo v začasnem grobu počakal, da se pridruži svojim dragim, pokopanim v Sežani.

Društvo se ga je spomnilo 19. maja na svojem rednem sestanku z žalno sejo, na kateri je bila osvetljena globoka človekoljubnost pokojnika, njegov prirojen čut za pravičnost, smisel za občevljavna vprašanja in za probleme slovenske narodnostne skupnosti in za slovensko kulturo.

ponovno doktoriral v pravu. Končno se je poklicno posvetil svojemu kornjičku, filateliji. Življenje mu ni bilo lahko, saj so ga prizadele težke preizkušnje, nazadnje tudi tragična nesreča vnuka v Ameriki. Toda nič ga ni strlo in vedno je znal vedro in z zaupanjem gledati v prihodnost, tako je bila njegova vera v človeka.

Že od mladih nog je imel smisel za kulturo in prosveto.. V Ljubljani je bil član Akademskega pevskega zbora, v Trstu pa je takoj pristopil k pevskeemu zboru Škrjanček, kateremu je dalj časa tudi predsedoval. Tako je svojo ljubezen do petja dal na razpolago naši skupnosti. Tudi v Dru-

Dr. Bogo Senčar na lanskih študijskih dnevih »Draga«.

življenjska pot Boga Senčarja se je začela v Trbovljah, toda kmalu se je z družino preselil na Primorsko, kjer je v Senožečah in Sežani preživel prva leta mladosti. Študiral je v škofovih zavodih v Šentvidu, jus pa v Ljubljani. Kot sodnik je potem služboval v raznih krajih, končno tudi v Ljubljani in povsod se je izkazal s pravičnim čutom za pravičnost in za potrebe posameznika. Po vojni je spet našel pot na Primorsko, v Trst, kamor se je preselil, prepričan, da bo lahko nadaljeval svoje poslanstvo v korist slovenske narodnostne skupnosti. Toda kakor še danes ne, tudi takrat ni bilo mesta za slovenskega sodnika. Tako se je Bogo Senčar moral lotiti trgovskega poklica, dokler ni hotel preizkusiti še pot izseljenštva v Kanadi. Toda vleklo ga je nazaj med nas in našel je še moči in volje, da se je spet lotil študija in

štvu slovenskih izobražencev se je takoj vključil v aktivno delo v odboru, večkrat pa je nastopil tudi kot predavatelj, ko je postavljeno tematično znal predstaviti neposredno in temperamentno: občinstvo se ga bo spominjalo, kako je znal slikovito približati svet filatelije in zbirateljstva, kako je zavzeto govoril ob 70-letnici prve slovenske gimnazije škofa Jegliča v Šentvidu, o potovanju v Združene države, o svojih spominih, na Prešernovi proslavi o pesniku-juristu. Vedno je zasledoval kulturno dogajanje med nami in bil zvest obiskovalec slovenskih prireditelj, gledališča in naših predavanj. Z njim je naša skupnost izgubila plemenito srce in pravega narodnjaka. Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev bosta ohranila hvaležen spomin nanj, ženi in otrokom pa izražata občuteno sožalje.

Društvo slovenskih izobražencev

Martin Brecej

DSI je po veliki noči nadaljevalo svojo letošnjo zanimivo sezono s podelitvijo nagrade Vstajenje Francu Jerzi, o čemer smo poročali že v prejšnji številki. Naslednji ponedeljek, 21. aprila, je v društvu predaval prof. Mirko Rijavec o cerkvi v Latinski Ameriki. 28. aprila so se v društvu spomnili smrti francoskega pisatelja J. Paula Sartra; o njem sta spregovorila Martin Brecej (o filozofiji) in pisatelj Boris Pahor (o pisateljskem delu). V izjemno prodornem in poglobljenem prikazu so sodelovali tudi drugi (prof. Rebula) in celoten večer, ki se je zavlekel precej preko običajnega časa, je bil zares izreden kulturni užitek. 5. maja je predaval dekan teološke fakultete v Ljubljani prof. Štefan Šteiner o temi »Kje iskati dostojanstvo človeka«. Ponedeljek, 12. maja, je bil posvečen lokalni politični problematiki. Ob izteku svoje mandatne dobe na pokrajini v Trstu je časnikar Bojan Brezigar spregovoril o aktualnih političnih problemih.

Boris Pahor

Sklad Dušana Černeta

V Društvu slovenskih izobražencev so v ponedeljek, 31. marca, podelili nagrado iz Černetovega sklada Zamejski skavtski organizaciji. Podelitev nagrade je utemeljil dr. Zorko Harej, sprejel pa jo je osebno starosta tržaških skavtov prof. Ivan Theuer-

schuh. Na fotografiji sedi med predstavniki skavtov in skavtinj, ki so na večeru spregovorili o svojem delu in organizaciji. Od leve: Marko Bukovec in Marjan Jevnikar, sedi prof. Ivan Theuerschuh, na skrajni desni pa sta še Nadja Maganja in Franka Ferletič.

† ALOJZ PEGAN

12. aprila so v Trstu pokopali znane in priljubljenega črkostavca - linotipista Alojza Pegana. Rodil se je na Rocolu leta 1912 in bil najprej zaposlen v tiskarni tržaške »Edinosti«, kjer je spoznal veliko ljudi in je zato bil do svoje smrti pravi leksikom slovenske tržaške zgodovine. Alojz Pegan ni bil samo ročni stavec, imel je tudi odprto glavo in srce za vse, kar ga je obdajalo. Rad je veliko bral, zato, je bilo kramljanje z njim nad vse prijetno. Med vojno je bil interniran v taborišču Ravensbrück v Nemčiji, po vojni pa se je najprej zaposlil v združni tiskarni bivše Edinosti, nato pa je odprl lastno stavnico. Veliko let je postavljaj tudi našo revijo.

KOPRSKI ŠKOF JANEZ JENKO 70-LETNIK

5. maja je praznoval sedemdesetletnico koprski škof Janez Jenko. Rodil se je v župniji Mavčiče pri Kranju na Gorenjskem. Študiral je v škofovih zavodih v Šentvidu. V duhovnika pa je bil posvečen leta 1934. Določeno let je deloval v Beogradu, dokler ni bil imenovan za apostolskega administratorja dela goriške in tržaško-koprške škofije. V škofa je bil posvečen v Logu pri Vipavi leta 1964. Škof Janez Jenko je večkrat obiskal slovenske vernike v zamejstvu, tu pridigal, predaval in maševal. V njem imamo odličnega zagovornika in prijatelja, zato smo mu hvaležni in mu iz srca čestitamo in želimo še na mnoga leta.

SLIKAR ANDREJ KOŠIČ

Goriški rojak slikar Andrej Košič je letošnjo pomlad doživel lep in pomemben uspeh. Najprej je marca in aprila razstavljal v galeriji Rika Debenjaka v Kanalu, od 14. do 28. maja pa je razstavljal v galeriji Krško. Ob tej priložnosti so izdali katalog z barvnimi reprodukcijami njegovih del. Uvod je napisal Ivan Sedej, vsebuje pa tudi veliko zanimivih podatkov o slikarju in njegovih dosedanjih razstavah.

FESTIVAL CERKVENE GLASBE

V Logu pri Vipavi je bil v nedeljo, 11. maja, tretji primorski festival cerkvene glasbe, tokrat posvečen skladatelju Stanku Premrlu. Nastopilo je 17 zborov, nekateri tudi iz zamejstva. Večina skladb, ki so jih izvajali, je bila prav Premrlovih, ker poteka letos sto let od njegovega rojstva. V jeseni bodo v isti cerkvi pripravili proslavo skladatelja Stanka Premrla.

Dekan teološke fakultete v Ljubljani dr. Štefan Šteiner je v DSI predaval o temi »Kje iskati dostojanstvo človeka.«

SLOVENSKA PROSVETA

V torek, 29. aprila, je imela naša krovna prosvetna organizacija svoj redni letni občni zbor. Po poročilih odbornikov, predstavnikov včlanjenih društev in po daljši razpravi, so člani odobrili obračun in načrt dela za tekoče leto, nato pa so izvolili novo vodstvo. Občni zbor je dal priznanje predvsem tistim svojim društvom, ki pripravljajo slovenske prireditve v najbolj ogroženih predelih, in izrazil zadovoljstvo nad tem, da zvesto ohranjajo slovenski značaj tudi na poletnih prireditvah in šagrah.

SLOVENSKI BOGOSLOVCI

Na praznik Vnebohoda v nedeljo, 18. maja, je obiskala Tržaško skupina 140 slušateljev teološke fakultete v Ljubljani z nekaterimi svojimi predstojniki. Zjutraj ob 9. uri je zbor bogoslovcev sodeloval s petjem pri slovenski maši pri Sv. Jakobu v Trstu. Nato se je vsa skupina mladih bogoslovcev podala na Barbano. Popoldne so se vrnil na Tržaško, kjer so najprej sodelovali na srečanju bolnikov in onemoglih, ki so ga naši duhovniki pripravili v Bazovici. Ob 18. uri pa so v Marijinem domu v ulici Risorta pripravili kulturno prireditev, na kateri so brali pesmi sodobnih slovenskih pesnikov na temo človeške eksistence, iskanja in upanja; podali so nato drugo dejanje Majcnove drame Potopljeni svet; na koncu pa še izbor slovenske religiozne lirike. Obisk tolikih slovenskih bogoslovcev pri nas, kjer že leta nimamo slovenskega bogoslovca, nas je razveselil in napolnil z upanjem ter prepričanjem, da je vse v božjih načrtih. Tudi naš duhovniški naraščaj.

Papež v Chicagu in Slovenci

V mesečniku Zarja, glasilu Slovenske ženske zveze v ZDA, smo pod gornjim naslovom brali zanimiv zapis o papeževem obisku v Ameriki v jeseni lanskega leta. Iz članka, ki ga je napisala Ana Gaber, povzemamo za bralce Mladike nekaj značilnih odlomkov:

Pripravljalni odbor je povabil mnoge narodnostne skupine — posebno slovanske — naj po svoje s petjem in rajanjem v narodnih nošah prispevajo k lepoti praznovanja. Ti nastopi so bili v petek (glavni dan) že dopoldne v Gran Parku, ko so se zbirale množice za slovesno mašo. Med izbranimi skupinami za nastop sta bili dve slovenski najboljši: pevski zbor »Slovenska pesem« s 45 pevci iz Chicaga in Jolietta pod vodstvom dr. Vandelina Spendova in skupina velikih in malih plesalcev, članov slovensko-ameriškega radio-kluba pod vodstvom Corinne Leskovar in Magde Simrayh.

Zbor je zapel v določenih 10 minutah pesmi »Krasen pogled je na ta božji svet« in »Marija, kako si ti lepa«. Zbrani ljudje so kar utihnili, poslušali in dolgo ploskali. Ko so se pojavili plesalci v narodnih nošah... ploskanja in vzklikanja ni bilo konca.

Ogromna množica (milijon in pol ljudi) je bila v parku tiho in mirno kakor v cerkvi... Papež je izrekel pozdrav v 15 jezikih, med njimi smo slišali slovenskega: **Hvaljen Jezus Kristus!**

»DAN PASTIRČKA«

V Doberdobo je bil v nedeljo, 20. aprila, prvi Pastirčkov dan, ki so ga pripravili uredniki otroškega mesečnika »Pastirček«. Kljub slabemu vremenu se je praznik z bogatim sporedom v celoti odvil v župnijski dvorani. Pobuda je vzbudila pri otrocih veliko zanimanje in doživela izreden uspeh.

Ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar je predaval v DSI v Trstu na predvečer svojega imenovanja. Tako ga je »ujel« naš objektiv tisti večer 25. februarja letos.

Prof. Mirko Rijavec je v DSI predaval o Cerkvi v Latinski Ameriki

JOŽE MEJAČ — 65-LETNIK

Jože Mejač, superior slovenskih misijonarjev v Kanadi in župnik pri Mariji Pomagaj v Torontu, je 17. marca dopolnil 65 let. V Kanadi je 65-letni življenjski jubilej — kot poroča mesečnik Božja beseda — zelo pomemben. S tem dnem postane namreč vsak Kanadčan starejši državljan (senior citizen) s pravico starostne penzije; dobi tudi popust pri voznjah in še nekatere druge ugodnosti.

NOVA SLOVENSKA PLOŠČA

Ansambel »Galebi« in ženski tercet »Mavrica« z Opčin sta pravkar izdala veliko ploščo svojih posnetkov. Ob tej priložnosti so v Finžgarjevem domu na Opčinah pripravili v nedeljo, 8. junija, vesel glasbeni popoldan, pri katerem je sodeloval tudi otroški zbor »Vesela pomlad«. Vse tri glasbene skupine že več let uspešno vodi g. Franc Pohajač.

POIMENOVANJA SLOVENSkih ŠOL

Tudi letošnjo pomlad se poimenovanja slovenskih šol v Trstu vrstijo drugo za drugim. Imeli smo jih kar štiri. Najprej sta bili na vrsti osnovni šoli v Zgoniku in Saležu. Prvo so poimenovali »1. maj 1945«, druga pa nosi ime po partizanu Lojzetu Kokoravcu. Obe ti poimenovanji so žal kazili dosledna in tudi nepotrebna dvojezičnost, fratelanca in politična obarvanost. Veliko lepše sta izzveneli poimenovanji po mladinskem pisatelju Josipu Ribičiču, drugo pa po učitelju in glasbeniku Ivanu Grbcu. Z razliko od obeh poimenovanj na Krasu, sta bili oni v mestu dva lepa slovenska kulturna praznika.

DEJAVNOST MLADIH

Mladi, ki se zbirajo ob sobotah v Slovenskem kulturnem klubu, so 12. aprila posvetili večer mladiskemu seminarju, ki ga je priredila mladinska komisija Fuensa v Dragi od 31. marca do 4. aprila letos. V soboto, 26. aprila, je v klubu gostoval Aljoša Žerjal, ki je prikazal serijo svojih zanimivih filmov. 3. maja je socialna delavka Ivica Švab predavala o socialni problematiki s posebnim ozirom na ostarele; 10. maja pa je časnikar Drago Legiša predaval o jugoslovanskem političnem položaju po Titu.

ZGREŠENA NOTA TPPZ

Nadaljujejo se poimenovanja naših šol. Zgoniška osnovna šola se odslej imenuje »1. maj 1945«. Na otvoritvi je pel tudi TPPZ, Tržaški partizanski pevski zbor. Zgodilo se je, da je zbor začel z italijansko pesmijo in končal prav tako z italijansko pesmijo. To je dokaz zelo pomanjkljive narodnostne občutljivosti in obenem tudi nov alarmni zvonec za neko stanje in mišljenje, ki se že nevarno vrašča v našo stvarnost. To je bila zares zgrešena nota TPPZ.

Štefan Tonkli: Tri pesniške zbirke

Goriški rojak duhovnik Štefan Tonkli je izdal v presledku nekaj mesecev tri pesniške zbirke in tako dosegel deset zbirk. Vse tri so izšle v Gorici, v enaki obliki in opremi, v tiskarni Grafica Goriziana, v samozaložbi kot vse prejšnje in s psevdonimom Venceslav Sejavec.

Prejšnje zbirke so: *Pesmi* (Trst 1934), *Bežni oblaki* (v Gorici kot ostale 1948), *Neurejen venec* (Buenos Aires 1950), *Kaj si, bolečina?* (1969), *Na križpotjih cest stojim* (1976), *Argentinsko slovenski odmevi* (1978) in *Bodi črka srčna kri* (1979). O njih sem poročal v Mladiki 1969, 94; 1977, 63-64; 1978, 161-62; 1979, 167.

Osmo zbirka ima naslov *Prigodne, 1927-1979* (1979). Pesmi so torej nastale v razdobju 52 let, zato je razumljivo, da so oblikovno in umetniško zelo različne. Največ je prigodnic, na kar kaže že naslov, nekaj je religioznih, predvsem o božiču in Veliki noči, dodan je tudi nedovršen sonetni venec.

Knjiga se začena z *Judovsko bojno pesmijo*, ki je nastala 15. nov. 1927, sredi fašizma. V njej opeva poniževanja in zaničevanja, ki jih morajo prenašati na Primorskem, toda v svojih srcih že čutijo upor krvi in čakajo na sveti ukaz svojih duš, da se upro:

»da planemo,
raztrgamo, razbijemo jeklene si okove
okrog nog in rok,
v orjaka silnega pod nebes zrastemo
in soncu gorkemu poljubimo obraz.
Kot Gedeon se bomo utrgali nad vas —
temni kot maščevalni bič,
ki ga vihti sam Bog.«

Pesem je učinkovit izbruh trpljenja in jeze, kar se je stvarno izpolnilo med drugo svetovno vojno. Sledijo prigodnice Danilu Ferjančiču, Ladotu Piščancu, Lojzetu Bratužu in Ernestu Bandlju, ki so bili nasilno umorjeni, potem še vrsti drugih: Petru Butkoviču, škofu Vovku, Janezu Erženu, mons. Leopoldu Jurci, Ivanu Trinku idr. Izmed teh je morda najuspešnejša Trinku, ki ga primerja sv. bratoma Cirilu in Metodu, češ:

»Ti, Ivan Trinko, bil si božji mož:
v levici knjiga — TVOJE POEZIJE
kot gorsko cvetje, ki v samoti klije,
a dragocen je šopek naših rož.

Desnica Tvoja — Mojzesa dlan —
postave božje nauke nam podaja,
da narod najde pot do dveri raja,
MOLITVENIK je v oporoko dan.

Nerazvezljiva sta: molitev - spev,
naj žubori slovenska govorica,
naj sveti vedno Kristova resnica,
obe sta božje milosti odmev.«

Drugi del se začena z odlomkom sonetnega venca, posvečenega Juliji Cenčič, ki se je rodila v slovensko-nemški

družini v Salzburgu, prišla v Celovec, se seznanila s slovenskim svetom in živi v Velikovcu. Pesnik ji želi, da bi ob Prešernovih pesmih in Julijinem imenu spoznala »edinstven cvet slovenstva«. Venec je zgrajen po Prešernovem vzoru, vsebina teh osmih sonetov je zelo lirična in rodoljubna, jezik izbran in tekoč.

Dva soneta sta posvečena Mariji, štiri pesmi so božične, dve velikonočni itd. Sonet *Umetnikova molitev* je posvečen slikarju Tonetu Kralju in njegovim slikam v cerkvi v Pevmi, sonet *Ruskemu narodu* jim želi »boljše dni in čudežno vstajenje«. Priobčen je tudi Tonklijev prevod ruske pesmi *Kraguljčki*, ki je nastal 1934. Pesem so zapeli umirajočemu Lojzetu Bratužu pod oknom bolnišnice v Gorici.

Zbirka *Prigodne* obsega 30 pesniških naslovov in 43 pesmi. Vsebina je bogata in mnogovrstna, prav tako oblika, saj je 16 sonetov, ostale pesmi so dolge in kratke, nekatere napisane v pravem himničnem jeziku in verzu. Jezik je tak kakor v prejšnjih zbirkah, izbran in riman. Pesniški navdih ni pri vseh pesmih enak, saj se v vsako prigodnico pesnik ni enako vživel.

Deveta Tonklijeva zbirka je izšla prve dni 1980 pod naslovom *Nekje studenec žubori* na 36 straneh in obsega 32 pesmi. Očitno gre za starejše pesmi, ki so deloma izšle po časnikih in revijah in ki se Tonkliju niso zdele primerne, da jih uvrsti v prejšnje zbirke. Največ pesmi je religioznih, dalje poje o ranjeni mladosti in nekaj o trpljenju slovenskih ljudi med zadnjo vojno.

Uvodna pesem *Nekje studenec žubori* je dala zbirki naslov in nekako napoveduje vsebino in idejo večine pesmi: človek je šibek, krhek, živi sredi »hrupa, vlage in mraka«, kdaj pa njegove oči le zastarmijo tja, »da Tisti jih zjani, / ki ob vodnjaku čaka«. Pramera je svetopisemska in pesnik je hotel z njo poudariti, da Bog človeka čaka, da pride k njemu, ter mu pokaže resnico in ga uteši v žeji.

Sledijo tri pesmi, v katerih se izpoveduje in prosi ali moli. »Lepo je biti božji sin«, toda težko »v valih mrzlega sveta«. Pesnikova duša je »pusta plan«, če pa bo On iztegnil svojo sveto dlan, »bo zelen vrt ta prazna goličava«. Bog ga je poiskal v temi, »otel me dvomu, omahovanju / in dahnil mi: Spet si moj brat ...«

Jedro knjige predstavlja venec 11 pesmi z naslovom *Ranjena mladost* in z letnico 1928. Tedaj mu je bilo 20 let, pričakoval je vsemogoče kot vsak mlad človek, čakal, da se mu odstre »zavesa tajna / tihe večnosti / in odgrne srcu / sij se / večnega spoznanja«. Pomlad je prišla z ognjenimi plameni, »v zelenju vse diši, kipi«, njemu pa »zre iz oči smrt žalostna«. Umrli bo, vendar ni žalosten, ker je preveč nesrečen: »jaz grem v temo, z menoj moj jad«. Njegovo »srce je obupa prepolno, / brez hrepenenja in nad«. Pesnik pa končno premaga to mladostno žalost in v pomladanskem prebujanju in brstenju se tudi v njegovi duši razgori nemir, da ga zaskrbi, kako bo njegova duša

prestala »ogenj žgoč«. Pomaga naj mu mati, ki je sicer v neskončnosti, vendar jo čuti, »kako drhtiš otožno iz večnosti«. Svojo bolečino bi rad preli v pesem in jo zaigral na violino. Potem spet za njegovo dušo »upanje zeleno veje«.

V ciklu je veliko mladostnega iskanja, nemira, žalosti in obupa, nekateri odlomki so doživeti in zato prepričljivi in pretresljivi, precej pa je tudi naštevavanja in lepih besed. Kaj vse ga je tako ranilo, ni jasno, najbrž materina smrt, ki se je v tej zbirki še spominja. Verzi so sproščeni, svobodni, pogosto brez kitic in rime, kar je skoraj izjema pri Tonklju.

V naslednji pesmi toži o osamelosti, ostal je sam na pragu temne hiše in »v dlani me težki ključi / prazne hiše bolé«. Značilna po rodoljubni noti je *Kraška mati*, ki je pesnikova mati:

»Srce bilo je tvoje živa greda,
skrbno zrahljana, s cveti posejana,
zaklad: slovenska pesem in beseda ...«

V ciklu 1943 je združil štiri pesmi o medvojnih grozotah in trpljenju slovenskih ljudi, ko »razbeglo čredo volk mori«, ko »zavzetna je le naša prst«. Pesnik pa ve, da Bog ni pozabil na naše ljudi, ampak bo vlil »v naše duše novo moč, življenje«.

Proti koncu poje o božji pričujočnosti povsod in v vsem, o mrtvi materi in o večeru, ko nam odpro vrata »dobrotni angeli v gradove večnosti«.

Zbirka Nekje studenec žubori je vsebinsko precej bogata in razgibana, oblikovno pa je neenotna, saj je nastajala nad pol stoletja. Jezik je sicer izbran, vendar malo osebno in brez izvirnih pesniških figur. Ponekod prehajajo verzi v prozo, ker je pesnik bolj gledal na idejo kakor na izraz.

Deseta Tonklijeva zbirka ima naslov *Samotno drevo* in je izšla marca 1980 na 32 straneh in prinaša 29 pesmi. V zbirki se pesnik nekako poslavlja od življenja, saj že v naslovu poudarja, da je »samotno drevo«: »ti si samotno drevo, / sredi pobočja šumi / in zamišljeno / v svet, nebo strmi«. Bolj strmi v nebo kakor v svet, saj nobena sfvra na svetu več »moje duše žeje ne ugasi«. Želi si, da bi Bog »kakor vino čašo polnil moje dneve«. Bog mu je blizu, »nihče mi boljši ni ko Ti — / čeprav Tvoj kelih je bridkost«. Prosi ga, naj mu pošlje angela, da ga bo varoval »sovražnega duha«, da bo »gledal jasno Ti v obraz«. Boji se, da bi noč ne zakrila vseh zvezd, vseh upov, da bi mu ne omagal korak.

Čuti, kako mu ugaša življenje, saj »kmalu bom prepelel«. Rad bi bil preprosta stvar, da bi ne čutil »praznote srca«. Človek išče »preko poslednjih zvezd«, toda zaradi ošabnosti sta padla Lucifer in Adam. Na zemlji se je treba vsemu odpovedati, »takrat boš hlapec in dedič Boga, / boš pobožanstven — v večnostni sreči«.

Črne veje kličejo v mrazu po soncu in življenju, on, »v trpkih mukah, v bolečini preizkušen«, ne more klicati s tako vero, naj zasije dan. Odleteli dnevi so podobni ugaslim zvokom dragocenega klavirja. V tolažbo mu je zavest, da bedi nad njim umrla mati. Vse preveč je grenkosti, njegovo življenje je razbita čaša, ubito zrcalo, glasbilo brez strun, sam pa »trohneča soha«. Vdal se je v usodo, »molče razpadata srce in duša / v pričakovanju smrti«. »Strohneta — je ukaz.« Ostalo mu je le žalostno srce »z edino uteho v prošnji: Oče naš ...« Njegov razgled življenja je postal »tih poset grobov«. Njegovi koraki so vedno tišji, smrt že tke »mojega življenja prt«.

Na koncu so tri občutene pesmi o Golgoti, ki je prinesla trojno pomlad: Kristusovo vstajanje, pomlad v naravi in svetlo milost, toda cena za to je bilo trpljenje. Zdaj je kot izmučen popotnik prispel na domača tla, »zdaj Adam se vrača / v spet najdeni raj«. Celo večerni zvonovi mu pojejo pesem »zadnje Tajnosti«.

Tonklijeva zbirka *Samotno drevo* je vsebinsko pretresljiva izpoved človeka, ki se mu iztekajo leta, ki se zaveda, da mu »zadnja tkalka - smrt« že tke mrtvaški prt, in ko ga konča, mu poda roko. Nobena stvar na svetu ga več ne veseli, nič ne more utešiti žeje njegove duše, zato vedno bolj hrepeni po Njem, ki ga je na Golgoti odrešil. Poleg misli na smrt, na trohnenje je v pesmih veliko iskrenih izpovedi in molitev, ki so privrele iz globine srca. Čeprav je smrt tako očitno prisotna, pesmi niso pesimistične, ker jih preveča globoka vera in zaupanje v božje usmiljenje. Zaveda se, da je trpljenje potrebno, brez njega bi ne bilo odrešenja. Med izpovedi so pomešane nekatere podobe narave, ki poživljajo zbirko.

Oblikovno se je Tonkli držal svoje pesniške tradicije. Skoro vse pesmi so sestavljene iz kitic, ki imajo enako dolge verze in rimo. Zanimivo je, da je večino naslovov vzel iz prvih verzov. V zbirki so tudi trije soneti, vendar nimajo klasične oblike, ki se je je pesnik navadno držal.

Jezik je preprost in brez izvirnih primer, vendar pa je dovolj sočen in svež. Včasih pa le ustvari kake samonikle primere, kakor v pesmi *Ti boljši si ...*

(se nadaljuje)

Listnica uprave

Uprava MLADIKE je odprta ob ponedeljkih od 19. do 20. ure, ob četrtek od 10. do 12. ure ter ob sobotah od 19. do 20. ure.

Priporočamo, da pravočasno sporočate spremembe naslovov, če je naslov, na katerega prejimate revijo, zgrešen ali nepopoln. To lahko storite pismeno ali po telefonu. Če prejimate dvojnike, vrnite poštarju nezaželeni

izvod. Za to pozornost se zahvalujemo!

PODPORNIKI MLADIKE:

Božidar ŽIVEC iz Pordenona, gospa PERTOT, Milena ANDREE, Natalija RAPOTEC SLAVEC, Branko SLAVEC, vsi iz Trsta.

Prijatelji MLADIKE, ki so podporno naročnino sami »zaokrožili« navzgor: Jože BRATINA iz Gorice 15.000 Lir, prijatelj »popotnik« v Nemčiji 50 DM, Karel VOJSKA iz Švice 40 fr. mark.

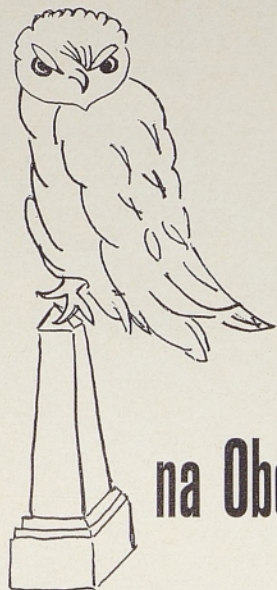
Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali:

Jožefa Perko iz Kamnika 50 ND, A. Prašelj Štrajn iz Trsta 6.500 Lir, F. Košuta (Deljanova) iz Trsta 3.000, H. Vranič iz Gorice 6.500. Namesto cvetja na grob pok. Bianke Frandolič daruje Hedvika Kandut 10.000 lir.

SPOROČILO UPRAVE:

g. J. E. iz Kanade: nakazanih 50 dol. beležimo v celoti na račun naročnin prihodnjih let.

v
Čuk

na Obelisku

RAZSTAVA JAHT

ČUK-PRESS, Trst-Gorica. V slovenskih imovitejših krogih se je razširil glas, da namerava slovenski Socenter (Socialistični center) prirediti na poletje razstavo jaht slovenskih socialistov od Trsta do Gorice in Kopra. Razstava naj bi bila na Stadionu 1. maj pod geslom »Jahtovci vseh dežel, združite se!«

PREIMENOVANJE REVIJE

Od devetih (9) prispevkov v zadnji številki revije MOST jih je sodelavec Gino Brazzoduro napisal šest (6), se pravi dve tretjini. Bajе je zdaj ta izčrpani sotrudnik predlaga! mariborsko-tržaškemu uredništvu, naj bi se revija od prihodnje številke dalje imenovala BRAZZODU-ROST.

ČUK vsekakor podpira to upravičeno samoupravljalско zahtevo. Zemljo tistemu, ki jo obdeluje! Revijo tistemu, ki jo piše!

SLOVARČEK

za univ. prof. dr. Aleša Lokarja, prevajalca pesmi Gina Brazzodura v reviji MOST:

precarietà NI kočljivost
riposo il capo NI glavo ležem (!)
antico NI starinski
inconsapevole NI neznanski
roseto NI vrt
livido NI svinčen
indulgenza NI popustek (!)

SERGIJ VERČ PIŠE ČUKU

Trst, na kabaretskem položaju,
aprila 1980

Tov. ČUK,

podpisani Sergij Verč in Boris Kobal, slovenska humorista za zamejsko rabo, sva imela na letošnjo cvetno nedeljo na radiu Trst A oddajo »220 voltov«, v kateri naj bi se bila norčevala iz krščanskega vstajenja.

K temu podpisani Sergij Verč odgovarjam naslednje.

Poslušalci radija Trst A so dne 18. in 19. aprila - dvakrat! — lahko slišali moj skrušeni in ponižni bas, kako se je ne samo opravičeval za inkriminirano oddajo, ampak celo izjavil, da je oddaja hotela »ovrednotiti veličastno podobo Kristusa«, »misterij človeka« in tako dalje.

Toliko v izogib kakšni zafrkantski instrumentalizaciji cenjenega naslova

Sergij Verč

Pripomba ČuKa: ČUK jemlje na znanje spreobrnjenje na radiu Trst A in bo predlagal Slovenski duhovski zvezi v Trstu, da v prihodnjem postu vzame za enega od pridigarjev verskih oddaj Sergija Verča.

POVABILO NA KUBO

ČUK-PRESS, Celovec. — Z ambasade Ljudske republike Kube na Dunaju je prišel glas, da je Fidel Castro povabil prof. Janka Messnerja, občudovalca njegove revolucije, naj bi prišel v Havano, da bi mu pomagal izkoptati se iz krize, v katero ga je zapletla mednarodna reakcija z znanim izzivanjem na vrtu perujskega veleposlanništva.

Prof. Messner se je baje vabilu odzval. Baje bo svetoval Castru, naj razpostavi okrog tistega diplomatskega vrta nekaj ducatov brizgalin in naj šprica in šprica, dokler se ne bo tista premočena reakcija razbežala.

POZIV

SLOVENSKE NAPREDNE BLAGAJNE

Globoko užalostena vabim tistih 300 (tristo) milijončkov lir, ki so nepremišljeno ušli iz moje staje, da se čimprej vrnejo domov.

Socialistu, ki je odpeljal to čredico, obljubljam, da bo vse zamolčano, če jo pripelje nazaj. Njegovo napredno ime bo ostalo nedotaknjeno v očeh ljudi in matične domovine.

Milijončki, vrnite se!

Piv, piv!

SLOVENSKA NAPREDNA BLAGAJNA

PISMO V LJUBLJANO Z ONEGA SVETA

Nisem napisal romana VOJNA IN MIR zato, da bi ga socialistična založba v Ljubljani prodajala delovnim ljudem za 120.000 (stodvajset tisoč starih dinarjev)

Lev N. Tolstoj

zasmehindobrovoljozas

Škotska.

»Ne delaj tako kratkih korakov, Pa-
vie, tako raztrgaš preveč podplatov!«

***

Na sodišču.

Sodnik pokliče gospo, ki mora pri-
čati, in jo vpraša:

»Koliko let imate, gospa?«

»Dvaintrideset, gospod sodnik.«

»Dobro. Zdaj prisežite, da boste od
zdaj naprej govorili resnico, samo res-
nico in nič drugega kot resnico!«

***

Gospa gleda pogrebni spreved in
vpraša: »Oprostite gospod, veste mor-
da, kdo je umrl?«

Gospod: »Ne vem, ampak mislim,
da tisti v prvem vozu.«

***

Nekoč so Aristotelu rekli, da so ga
prijetelji za hrptom opravljali.

»To mi je vseeno,« je odvrnil filo-
zof. »Če me ni zraven, me lahko tudi
pretolčejo.«

Pes-čuvaj je šel ob progi in zagle-
dal napis: POZOR NA VLAK! Spomnil
se je na tablo na vratih domačega vr-
ta in si rekel: »Viš ga, tudi ta grize!«

***

Mojca je dobila pismo in v njem
ček. Ker je bil na njeno ime, jo je
mama pustila, da ga je šla kar sama
vnovčit na banko.

Vse je šlo dobro, le ko je bilo tre-
ba podpisati, se je zataknilo.

»Tako napiši, kakor je v pismu,
punčka,« pravi uradnik.

Oja,« se zasveti Mojci in napiše:
POLJUB TVOJA LJUBEČA TE MAJA.

***

»Očka, kje si bil rojen?«

»V Beogradu.«

»In mama?«

»V Mariboru.«

»In kje sem bil rojen jaz?«

»V Ljubljani.«

»Čudno, kako smo mi trije sploh
prišli skupaj, kaj!«

ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA '80

bodo v soboto, 31. avgusta in v nedeljo, 1. septembra
1980 v parku Finžgarjevega doma na Opčinah.

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

č 67

II 117 986₁₉₈₀

998530726, 5/6

COBISS

SI PISE SLOVENSKI NAROD
SODBO SAM?

Pred nedavnim sem po italijanski
televiziji gledal oddajo »Politična tri-
buna«, v kateri je časnikar intervju-
val južnotirolskega parlamentarca pri-
padnika nemške manjšine. Sama po
sebi mi je ob tem intervjuju prišla
na misel naša situacija. Ali ne bi tu-
di mi, Slovenci v Italiji, lahko imeli
v parlamentu svojega predstavnika,
ki bi ga italijanski časnikar moral in-
tervjuvati na vsedravnem televizij-
skem omrežju, če bi složno volili
svojega kandidata kot včasih, ko so
v parlamentu nastopali proti Musso-
liniju slovenski poslanci Virgil Šček,
Besednjak in drugi? Prejričan sem,
da bi lahko tudi danes imeli svojega
poslanca, če ne bi svojih glasov tako
nespamento darovali italijanskim
strankam.

Pa še nekaj mi je ob tem prišlo na
misel. Komunisti trdijo, da imamo
svojega zastopnika v parlamentu: prej
je bil to Albin Škrk, zdaj je senator-
ka Jelka Gherbez. Toda sprašujem
se: zakaj Jelka Gherbez ne nastopi
na Političnih tribunah na vsedravnem
TV omrežju, tako da bi ves italijanski
narod informirala o nas. Seveda po-
znam ugovore: da so pač še drugi
problemi važnejši od manjšinjskih, da
italijanska KP pozna vso našo proble-
matiko, da nastopajo pač samo naj-
vidnejši predstavniki itd.

Vse to je res. Toda vse to ne iz-
podbija dejstva, da bi naš predstavn-
nik, ki bi ga poslali v parlament Slo-
venci brez posrednikov, nastopal na
vsedravnem TV, da bi seznanil vso Ita-
lijo z našimi problemi in da bi za nas
tudi več dosegel.

Slovenci v Italiji pa raje izročamo
svojo usodo v tuje roke in se preda-
jamo iluzijam, da bodo drugi reševali
naše probleme. Ali smo Slovenci na
tej strani meje res brez pravega po-
litičnega čuta in državniške zavesti?
Ali za nas ne držijo Cankarjeve bese-
de, ki smo si jih vzeli za motto med
NOB, da SI BO NAROD PISAL SOD-
BO SAM?

(Podpis)

CENA 700.- LIR